

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ**

της
ΖΗΝΟΒΙΑΣ ΙΓΝΑΤΙΑΔΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Ανέστης Λαδάς

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Σεπτέμβριος 2023

Αφιερώσεις

Θα ήθελα να αφιερώσω την παρούσα εργασία στην οικογένεια μου για την υπομονή, το κουράγιο αλλά και την υποστήριξη που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια.

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική». Θα ήθελα με τη σειρά μου, να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις γνώσεις που μοιράστηκαν μαζί μας καθώς επίσης και για τις πολύτιμες συμβουλές που μας χάρισαν και θα μας συντροφεύουν καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής αλλά και προσωπική μας πορείας.

Επιπροσθέτως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, κύριο Ανέστη Λαδά για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει την σπουδαιότητα της ύπαρξης του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε οικονομική μονάδα. Στη σύγχρονη κοινωνία παρατηρούνται πολύ συχνά φαινόμενα και περιπτώσεις απάτης και οικονομικού εγκλήματος στο εσωτερικό περιβάλλον των μεγάλων επιχειρήσεων. Το πιο συχνό φαινόμενο τέτοιας απάτης είναι η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και στοιχείων. Σε αυτή την εργασία λοιπόν αναλύονται οι αιτίες που οδηγούν σε τέτοια εγκλήματα, οι τεχνικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων καθώς επίσης και η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό αυτών αλλά και στον περιορισμό τους.

Ακόμα, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις αποδεκτές αρχές του εσωτερικού ελέγχου, στα είδη καθώς επίσης και στη νομοθεσία και τους σχετικούς κώδικες δεοντολογίας που οφείλει να εφαρμόζει ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής όταν έρχεται αντιμέτωπος με ένα οικονομικό έγκλημα.

Τέλος, αφιερώνεται ένα ολόκληρο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας σε γνωστές περιπτώσεις φαινομένων απάτης σε μεγάλες οντότητες έτσι ώστε να αναλύσουμε αλλά και να εντοπίσουμε τον ουσιαστικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου καθώς επίσης και σημεία στα οποία μπορεί να χωλαίνει και εκεί να δημιουργούνται περιθώρια για οικονομικές απάτες είτε εις βάρος είτε προς όφελος των εταιρειών.

Πίνακας περιεχομένων

Αφιερώσεις.....	ii
Ευχαριστίες.....	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.2 ΣΚΟΠΟΣ	2
1.3 ΔΟΜΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	4
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	4
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2.2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	4
2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ - ΑΠΑΤΗ.....	6
2.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	9
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ-ΑΠΑΤΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	9
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΠΑΤΗΣ	9
3.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΠΑΤΗΣ.....	10
3.4 ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΑΤΗ	12
3.5 ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	14
3.6 ΠΟΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	17
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	18
4.2 ΑΠΑΤΗ ΜΕ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	19
4.3 ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	20
4.4 ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ.....	22
4.5 ΑΠΟΚΡΥΨΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	23

4.6 ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΓΙΩΝ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	26
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	26
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	26
5.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	27
5.3 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	27
5.4 ΕΙΔΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	29
5.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	32
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ	32
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	32
6.2 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Enron.....	33
6.2 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Parmalat.....	34
6.4 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Xerox.....	35
6.7 ΣΚΑΝΔΑΛΟ WorldCom	36
6.6 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Folli Follie Group	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	39
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	39
7.1 Συμπεράσματα.....	39
7.2 Προτάσεις-Περιορισμοί	40
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	42

Πίνακας διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 : Το τρίγωνο της Απάτης	14
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας, διάφορες στατιστικές μελέτες μας επιβεβαιώνουν πως τα κρούσματα οικονομικής απάτης στο εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων αυξάνεται ολοένα και περισσότερο. Τα φαινόμενα οικονομικού εγκλήματος είναι ένα εξαιρετικά δυσβάσταχτο κόστος για μια οικονομική μονάδα γι' αυτό και συχνά παρατηρούμε πως οδηγούνται στην πτώχευση. Οι οντότητες προσπαθούν να οχυρώνονται και να καταπολεμούν τέτοια φαινόμενα με σύγχρονες μεθόδους προληπτικής ανίχνευσης, με δικλίδες ασφαλείας αλλά και διερευνώντας πιθανά στοιχεία σε περίπτωση υπόνοιας.

Πολλές φορές εταιρείες παραλείπουν σημαντικά μέρη του εσωτερικού ελέγχου και έτσι αποδυναμώνεται, με αποτέλεσμα η πιθανότητα ύπαρξης απάτης να αυξάνεται. Οι περισσότεροι οικονομικοί οργανισμοί δεν υπολογίζουν το ενδεχόμενο να υπάρξουν θύματα κάποιας απάτης και έτσι δεν επενδύουν ουσιαστικά στον εσωτερικό έλεγχο. Δυστυχώς, μόνο όταν υπάρξουν σε αυτή τη δυσμενή θέση αντιλαμβάνονται το μέγεθος της ζημιάς που δημιουργείται και τη σοβαρότητα της κατάστασης. Σε εκείνο, λοιπόν, το σημείο αρχίζουν να κατανοούν τη δύναμη του εσωτερικού ελέγχου και την άμυνα που τους προσφέρει απέναντι σε τέτοιους κινδύνους.

Με τον τρόπο αυτό, διαπιστώνουμε πως μια ολοκληρωμένη και οργανωμένη προσέγγιση που βοηθά στην αποφυγή τέτοιων φαινομένων είναι οι εξής:

- Η τήρηση των βασικών αρχών εταιρικής διακυβέρνησης.
- Η εξειδικευμένη εκπαίδευση των εργαζομένων σχετικά με τον εντοπισμό αλλά και την κατανόηση της απάτης.
- Η εφαρμογή των κατάλληλων ενεργειών για την εκτίμηση των κινδύνων.
- Η πρόληψη, δηλαδή συνεχείς έλεγχοι με στόχο την μείωση των πιθανοτήτων να ελλοχεύουν κίνδυνοι απάτης για την οντότητα.

Ένα τέτοιο σύστημα ελέγχου, σωστά οργανωμένο και οχυρωμένο, είναι αρωγός στην προσπάθεια κάθε οντότητας να καταπολεμήσει τα πιθανά κρούσματα απάτης και να τα περιορίσει. Οι επιχειρήσεις που εμπιστεύονται τον έλεγχο και επενδύουν σε αυτόν, στηρίζοντας την αποστολή του, δημιουργούν ισχυρές δομές και βάσεις απέναντι στη διαφθορά και στο οικονομικό έγκλημα.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση των φαινομένων οικονομικής απάτης που πλήττουν μεγάλες αλλά και μικρότερες επιχειρήσεις, καθώς επίσης και πως αυτά τα φαινόμενα περιορίζονται από την ύπαρξη του εσωτερικού ελέγχου. Μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε πλήρως ορισμούς, έννοιες αλλά και πόσο ουσιαστική είναι η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην καταπολέμηση των οικονομικών εγκλημάτων. Τέλος, μετά από την επισήμανση αλλά και ανάλυση κάποιων πολύ γνωστών περιπτώσεων φαινομένων απάτης σε μεγάλες οντότητες σε παγκόσμιο επίπεδο θα εξετάσουμε πόσο σημαντικός είναι τελικά ο ρόλος του ελέγχου και ποια είναι τα σημεία εκείνα που πολλές φορές χωλαίνει και δημιουργούνται περιθώρια για οικονομικές απάτες είτε εις βάρος είτε προς όφελος των εταιρειών.

Βασικός στόχος λοιπόν, της εργασίας αυτής, είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη και να τον κάνει να διαπιστώσει πως χωρίς την παρουσία των οικονομικών ελεγκτών λογιστών, η αντιμετώπιση και η καταπολέμηση των φαινομένων οικονομικής απάτης θα ήταν ακατόρθωτη. Ας συλλογιστούμε μια έλλειψη ή ακόμη και ανυπαρξία εξειδικευμένου προσωπικού στο κομμάτι του ελέγχου σε συνδυασμό με τα τόσο αυξημένα περιστατικά οικονομικής απάτης που υπάρχουν στη σύγχρονη κοινωνία που θα οδηγούσε.. Θα διαπιστώσουμε με το πέρασ της εργασίας πως θα οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στη καταστροφή πολλών μεγάλων επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.3 ΔΟΜΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει διαχωριστεί σε 7 ενότητες- κεφάλαια. Τα κεφάλαια αυτά είναι τα εξής:

- Στο κεφάλαιο 1 παρατίθενται η εισαγωγή, ο σκοπός αλλά και η δομή της συγκεκριμένης εργασίας.
- Στο κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται αναλυτικά όλη η βιβλιογραφική επισκόπηση που χρησιμοποιήθηκε σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, το οικονομικό έγκλημα και την απάτη.
- Στο κεφάλαιο 3 βλέπουμε εκτενέστερα την οικονομική απάτη. Αναλύουμε τους ορισμούς που έχουν διατυπωθεί, τα είδη της καθώς επίσης και τις αιτίες που πολλές φορές δημιουργούν πρόσφορο έδαφος σε υπαλλήλους και στελέχη να προβούν σε μη επιτρεπτές ενέργειες για προσωπικό τους όφελος ή ακόμη και για όφελος της εταιρείας.
- Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται πολλές από τις τεχνικές παραποίησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις έτσι ώστε οι εν δυνάμει εγκληματίες να καταφέρουν να πετύχουν αυτό που επιθυμούν παρουσιάζοντας τα οικονομικά στοιχεία που θέλουν χωρίς αυτά όμως να έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα.

- Στο κεφάλαιο 5 επισημαίνουμε τη συμβολή της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου σε μια οντότητα, καθώς επίσης και τα είδη του. Το εύρος αλλά και οι αποδεκτές λογιστικές αρχές που τον διέπουν είναι αρκετά συγκεκριμένες για αυτό και γίνεται ιδιαίτερη μνεία σε αυτό.
- Στο κεφάλαιο 6 προχωράμε στην παράθεση συγκεκριμένων περιπτώσεων φαινομένων απάτης που έλαβαν χώρα στην Ευρώπη αλλά και στο εξωτερικό. Τα παραδείγματα αυτά αφορούν πολύ γνωστές εταιρείες που δραστηριοποιούνταν σε διάφορους κλάδους της αγοράς. Κάποιες επιχειρήσεις οδηγήθηκαν στην πτώχευση και κάποιες συνέχισαν την επιτυχημένη τους πορεία.
- Στο κεφάλαιο 7, που είναι και το τελευταίο κεφάλαιο αυτής της εργασίας, παρουσιάζονται όλα τα συμπεράσματα της εργασίας καθώς επίσης και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί όλο το θεωρητικό υπόβαθρο του Εσωτερικού Ελέγχου καθώς επίσης και του οικονομικού εγκλήματος. Αναλυτικότερα, με βάση την επισκόπηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε για μελέτη, παραθέτουμε βιβλιογραφικές αναφορές που εστιάζουν στη σπουδαιότητα του εσωτερικού ελεγκτή καθώς και τη συμβολή του στην καταπολέμηση και αποκάλυψη φαινομένων απάτης και οικονομικών εγκλημάτων στο εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων.

2.2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ο εσωτερικός ελεγκτής καλείται να παρέχει ανεξάρτητες, αντικειμενικές και πλήρως καταρτισμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες σε διάφορες επιχειρήσεις του ιδιωτικού και μη τομέα, έτσι ώστε να προσθέτει αξία σε αυτές και να βελτιώνει τις λειτουργίες της. Κύριος στόχος του είναι να βοηθήσει την διοίκηση και τους αρμοδίους, της εκάστοτε επιχείρησης να επιτύχουν τους σκοπούς και τους στόχους που έχουν θέσει με διαφάνεια, μέσω μιας συνεχούς προσπάθειας αξιολόγησης και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου και εταιρικής διακυβέρνησης. Με βάση αυτά, ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή αποδεικνύεται καίριος για την ύπαρξη και ανάπτυξη των επιχειρήσεων του ιδιωτικού αλλά και δημόσιου τομέα.

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Audits – IIA) δίνοντας έναν ορισμό για τον εσωτερικό έλεγχο αναφέρει πως «Ο Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Auditing) είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαβεβαίωση και συμβουλευτική δραστηριότητα, καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη, που μέσω των τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (λειτουργίες-εφαρμογή διαδικασιών), προσθέτει αξία και βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού, με σκοπό την αποτελεσματική αποτίμηση και διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, τον περιορισμό ή εξάλειψη αυτού, που αναλαμβάνει η διοίκηση να διαχειρισθεί για την επίτευξη των στρατηγικών».

Ο Salem (2012), βλέπουμε πως κάνει ιδιαίτερη μνεία στο ποσό δύσκολη και ιδιαίτερα απαιτητική είναι η εργασία των ορκωτών ελεγκτών λογιστών και πόσο σημαντική είναι

η ενίσχυση των ελεγκτικών διαδικασιών έτσι ώστε ο εντοπισμός πιθανής οικονομικής απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας οντότητας να εντοπίζεται έγκαιρα και με ακρίβεια.

Μέσα από επιστημονικά άρθρα των Rosen Al και Mark (2013), διαπιστώνουμε πως τα ελεγκτικά πρότυπα καθώς και οι ελεγκτικοί περιορισμοί δεν συμβάλλουν άμεσα στην καταπολέμηση της οικονομικής απάτης αλλά δίνουν μια καθοδήγηση στους εσωτερικούς ελεγκτές για την διεκπεραίωση των εργασιών τους. Στην ουσία, ένας ορκωτός λογιστής ελεγκτής ακολουθεί πιστά τις οδηγίες της Διοίκησης και έτσι το έργο του αποτελεί απόρροια των Διοικούντων και συνεπώς αδυνατεί να μειώσει τον κίνδυνο πιθανής οικονομικής απάτης που υπάρχει. Εδώ ακριβώς, τονίζουν την ανάγκη που υπάρξης ενός εγκληματολόγου πραγματογνώμονα λογιστή ελεγκτή.

Εν συνεχεία, σύμφωνα με τον Antony Tarantino (2008), γίνεται κατανοητό το γεγονός πως η Διοίκηση για να επιτύχει τους στόχους της θα πρέπει ο εσωτερικός έλεγχος να είναι άρτια σχεδιασμένος έτσι ώστε να δίνεται έμφαση στα σημεία όπου η εκάστοτε επιχείρηση είναι ευάλωτη και μπορεί να δεχθεί οποιοδήποτε πλήγμα οικονομικής απάτης. Μέσα, λοιπόν, από ελέγχους που βοηθούν στην πρόληψη οποιασδήποτε οικονομικής απάτης γίνεται πιο εύκολο το έργο της Διοίκησης και φυσικά εξασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορούν να εντοπιστούν όχι μόνο οι κίνδυνοι πιθανής απάτης αλλά και οποιοδήποτε πρόσφορο έδαφος δημιουργείται εντός της επιχείρησης για εξαπάτηση και υποκλοπή. Η κάθε οντότητα οφείλει λοιπόν, να είναι σε ετοιμότητα και να αναγνωρίζει ποτέ διατρέχει κίνδυνο αλλά και ποιοι είναι οι υπεύθυνοι σε κάθε περίπτωση έτσι ώστε να δρα άμεσα.

Στο βιβλίο των Beasley et al. (2015), παρατηρούμε πως δίνουν μια αρκετά τεκμηριωμένη και εμπειριστατωμένη άποψη σχετικά με την συνεισφορά του εσωτερικού αλλά και του εξωτερικού ελέγχου στην αντιμετώπιση και καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, μας υπογραμμίζουν πως οι έλεγχοι πιθανής απάτης έχουν ποικίλους ρόλους καθώς εξυπηρετούν στην ανίχνευση αλλά και στην αντιμετώπιση ενός οικονομικού εγκλήματος. Πρόκειται για εξειδικευμένους ελέγχους που διενεργούνται από εξίσου εξειδικευμένο και άρτια καταρτισμένο προσωπικό το οποίο ασχολείται αποκλειστικά με την καταπολέμηση της οικονομικής απάτης στο εσωτερικό αλλά και το εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης. Συνεπώς, η ευθύνη αλλά και οι το βάρος των εργασιών που φέρνουν εις πέρας είναι μεγάλο καθώς η οποιαδήποτε εισήγηση τους οφείλει να είναι τεκμηριωμένη με απτές αποδείξεις και πειστήρια.

Ακόμη, οι κύριοι Νεγκάκης και Ταχυνάκης στο βιβλίο τους (2013) κάνουν ειδική μνεία στην ελεγκτική επιστήμη καθώς και στον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας του εσωτερικού ελέγχου. Αναλύουν με ακρίβεια και σαφήνεια όλα τα στάδια διεξαγωγής του εσωτερικού ελεγκτικού έργου, καθώς επίσης και κατευθύνουν τον αναγνώστη για τον τρόπο με τον οποίο ο εσωτερικός ελεγκτής επιλέγει το δείγμα στο οποίο θα προβεί για έλεγχο. Τέλος αναφέρουν λεπτομερώς και λύνουν διάφορα ειδικά ελεγκτικά θέματα.

Στη συνέχεια, μελετώντας το βιβλίο του κος Κάντζου και της κα Χονδράκη (2006) παρατηρούμε πως πραγματοποιούν μια συνολική προσέγγιση της ελεγκτικής, με μια ενδελεχή παρουσίαση της μεθοδολογίας για την επιτυχή εφαρμογή της από τους επαγγελματίες ελεγκτές. Πιο αναλυτικά, απαριθμούν τους σκοπούς των Προτύπων του εσωτερικού ελέγχου καθώς και όλες τις βασικές αρχές της ελεγκτικής, τις οποίες ένας εσωτερικός ελεγκτής επιβάλλεται να ακολουθήσει. Έπειτα, κάνουν έναν διαχωρισμό στη σχέση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, δίνοντας έμφαση στις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ αυτών και φυσικά τονίζοντας την σημασία της ύπαρξης και των δύο καθώς και της συνεργασίας τους. Τέλος, δίνεται έμφαση στην Εταιρική Διακυβέρνηση και στη δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στις επιχειρήσεις, στον εσωτερικό ελεγκτή καθώς και στο επενδυτικό κοινό.

Επιπρόσθετα, ο κος Παπάς στο σύγγραμμά του (2003) αναφέρει τις αρχές της ελεγκτικής, την έννοια καθώς και τον ορισμό της. Ακόμη, μας παρουσιάζει τις γνώσεις, τα προσόντα, το χαρακτήρα και τις ευθύνες που διακατέχει ένας εσωτερικός ελεγκτής. Αναφέρεται στο θεωρητικό υπόβαθρο αλλά και στα είδη που διακρίνεται ο έλεγχος καθώς επίσης και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του έργου του. Διαπιστώνουμε μέσα από το βιβλίο του τις υποχρεώσεις του εσωτερικού ελεγκτή και τις απαιτήσεις που δημιουργούνται για την επιτυχή περάτωση του έργου του. Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, στην οργάνωση αυτών και στα πιθανά ευρήματα που μπορεί να φτάσει ο εσωτερικός ελεγκτής και πως αυτός τα διαχειρίζεται.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών είναι εξίσου σημαντικός, με βάση μελετών όμως, στις περιπτώσεις που έχουμε οικονομικές απάτες στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης από εργαζομένους σε οποιαδήποτε θέση, διαπιστώνουμε πως η ύπαρξη των εσωτερικών ελεγκτών είναι καίρια και άκρως αποτελεσματική. Ο εντοπισμός τέτοιων φαινομένων γίνεται πολύ πιο εύκολα και έτσι οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν την δυνατότητα να λάβουν μέτρα για πρόληψη και αποτροπή τέτοιων ατασθαλιών. Αυτό εξοικονομεί χρήματα στην επιχείρηση αλλά και μια εύρυθμη και ομαλή λειτουργία.

2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ - ΑΠΑΤΗ

Με το πέρασμα των ετών διαπιστώνουμε πως το οικονομικό έγκλημα και η απάτη δεν αποτελούν φαινόμενο της σύγχρονης κοινωνίας αλλά εντοπίζεται ήδη από το ξεκίνημα του ανθρώπινου είδους. Κατά καιρούς, βλέπουμε πως ο άνθρωπος λειτουργώντας σαν μονάδα ή ακόμη και σε ομάδες ψάχνει τρόπους και ευκαιρίες έτσι ώστε να καταπατήσει, να εξαπατήσει και να αποκτήσει, με αθέμιτο τρόπο, κέρδος σε οποιαδήποτε μορφή. Το κέρδος αυτό μπορεί να μεταφραστεί σε χρήματα, αγαθά, γη ακόμη και δόξα. Το φαινόμενο αυτό, από τα αρχαία χρόνια, έχει καθορίσει αναγκαία την ύπαρξη αυστηρών και εντατικών ελέγχων που στόχο είχαν και έχουν την αποτροπή

τέτοιων μεθοδεύσεων και ατασθαλιών. Με βάση την οικονομική ιστορία, το κράτος αλλά και η εκκλησία καθιέρωσαν τέτοιους ελέγχους με σκοπό να περιορίσουν φαινόμενα κλοπής, απάτης αλλά και υπεξαίρεσης της δημόσιας περιουσίας.

Αρχικά, στην παράγραφο 11 του Ελεγκτικού προτύπου 240 εντοπίζουμε τον ακριβή ορισμό της απάτης. Συγκεκριμένα αναφέρει «Απάτη – Μια εκ προθέσεως πράξη από ένα ή περισσότερα πρόσωπα από τη διοίκηση, από εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση, από εργαζόμενους ή από τρίτα μέρη, η οποία ενέχει παραπλάνηση για την απόκτηση ενός μη δίκαιου ή παράνομου πλεονεκτήματος.» Με τον όρο παραπλάνηση συνεπάγεται η εξαπάτηση που οδηγεί σε ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις που είναι και το αντικείμενο ελέγχου.

Στη συνέχεια, οι Whittington και Pany στο σύγγραμμά τους (2016) μας επισημαίνουν πόσο δύσκολο και ιδιαίτερα χρονοβόρο είναι να εντοπίσουμε περιστατικά απάτης στις οικονομικές καταστάσεις μιας οντότητας. Αυτό συμβαίνει όταν τα ανώτατα στελέχη της, που πιθανόν εμπλέκονται στην απάτη, παρουσιάζουν παραποιημένα λογιστικά αποτελέσματα, και στη θέση ισχύος που βρίσκονται επιτυγχάνουν να χειραγωγήσουν εξολοκλήρου τα αρχεία της επιχείρησης. Με βάση τη θέση που διακατέχουν, υποτιμούν εντελώς οποιαδήποτε ελεγκτική διαδικασία και δικλείδα ασφαλείας, πετυχαίνοντας έτσι προσωπικά οφέλη και πλούτο.

Επιπροσθέτως, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ισχυρίζεται πως η συνεισφορά του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου μιας εταιρείας είναι αρκετά σημαντική και πολύ εύστοχη καθώς βοηθά στην αποτροπή φαινομένων απάτης και διαχείρισης κινδύνων. Αυτό επιτυγχάνεται καθώς ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να παρέχει αντικειμενική διαβεβαίωση στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας σχετικά με την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνων. Ο εσωτερικός έλεγχος κατορθώνει να προσθέτει αξία σε μια επιχείρηση με δυο βασικούς τρόπους: α) παρέχοντας αντικειμενική διασφάλιση πως οι σημαντικότεροι επιχειρηματικοί κίνδυνοι διαχειρίζονται κατάλληλα και β) παρέχοντας διαβεβαίωση πως η πρόβλεψη των κινδύνων και το πλαίσιο λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου λειτουργούν εύστοχα και αποτελεσματικά.

Τέλος, οι κύριοι Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013) αναφέρουν πως επιβάλλεται να πραγματοποιηθούν κάποια σημαντικά βήματα έτσι ώστε ο εσωτερικός ελεγκτής να αποτρέψει τέτοιες ενέργειες οικονομικών εγκλημάτων. Ουσιαστικά αναφέρονται στον εσωτερικό έλεγχο και τη συμβολή αυτού στον εντοπισμό της οικονομικής απάτης. Τα βήματα αυτά είναι:

- Σωστή επιλογή ελεγκτικών διαδικασιών και προγραμματισμός για την αντιμετώπιση κινδύνων.
- Αξιολόγηση των ήδη υπαρχόντων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε να ελεγχθεί εάν οι στόχοι που έχουν τεθεί είναι ρεαλιστικοί.

- Γραπτοί κανόνες και κανονισμοί που περιγράφουν ποιες ενέργειες απαγορεύονται και σε περίπτωση που πραγματοποιηθούν ποια θα είναι τα αντίποινα.
- Επιλογή πολιτικών και διαδικασιών έτσι ώστε να παραμένει ασφαλής η κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, ειδικά σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου.
- Έλεγχος της ορθής και αποτελεσματικής λειτουργίας του τμήματος πληροφοριακών συστημάτων και όλων των υπολοίπων τμημάτων με στόχο να αποφευχθεί οποιαδήποτε οικονομική ατασθαλία

.Σε περιπτώσεις που ερχόμαστε αντιμέτωποι με ενδείξεις για πιθανά κρούσματα απάτης, ανεξάρτητα από το είδος της εκάστοτε επιχείρησης, οφείλουμε να ελέγχουμε πως οι ελεγκτικές διαδικασίες λειτουργούν ομαλά και έτσι θα γίνει έγκαιρα και άμεσα η διάγνωση οποιασδήποτε οικονομικής απάτης είτε μέσω εσωτερικού ελέγχου είτε μέσω του εξωτερικού ελέγχου. Σε αυτό το σημείο, οι κύριοι Νεγκάκης και Ταχυνάκης μας επισημαίνουν τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις των εσωτερικών ελεγκτών έτσι ώστε να είναι σε θέση να εντοπίσουν τέτοια φαινόμενα οικονομικής απάτης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές λοιπόν οφείλουν να εκπαιδεύονται συνεχώς με στόχο την προσωπική αλλά και επαγγελματική τους εξέλιξη. Να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους και φυσικά να είναι ενήμεροι για το είδος των οικονομικών ατασθαλιών, τη μέθοδο επίτευξής τους καθώς επίσης και για τις προϋποθέσεις κατω από τις οποίες δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες εμφάνισης τέτοιων φαινομένων.

2.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τέλος, ολοκληρώνοντας την βιβλιογραφική επισκόπηση παρατηρούμε πως ο εσωτερικός έλεγχος και κατ' επέκταση το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή παίζουν σημαντικό ρόλο στη καλή και σωστή λειτουργία των επιχειρήσεων. Η παρουσία του διασφαλίζει τη διαφάνεια και τη καταπολέμηση κάθε οικονομικού εγκλήματος και απάτης στο εσωτερικό των επιχειρήσεων. Συνεπώς, η ύπαρξη του εσωτερικού ελέγχου περιορίζει φαινόμενα απάτης και ατασθαλιών στη σύγχρονη κοινωνία στην οποία τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη αύξηση των φαινομένων αυτών, με κύριο χαρακτηριστικό τους ότι οι περισσότερες προέρχονται εκ των έσω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ-ΑΠΑΤΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παραθέσουμε το θεωρητικό πλαίσιο γύρω από το οικονομικό έγκλημα και τις απάτες που μπορούν να λάβουν χώρα στο εσωτερικό καθώς και στο εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης. Θα μελετήσουμε τον ορισμό, τις κατηγορίες καθώς και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια τέτοιων περιπτώσεων οικονομικής απάτης προς όφελος ή ακόμη και εις βάρος της επιχείρησης.

3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΠΑΤΗΣ

Ο όρος της απάτης απασχολεί τον καθένα μας ανεξαιρέτως. Αποτελεί μια πράξη που σε κάθε περίπτωση ερμηνεύεται διαφορετικά και αφορά διαφορετικές ομάδες ατόμων. Σύμφωνα με τον κοινά αποδεκτό γενικό ορισμό « Απάτη είναι η σκόπιμη χρήση ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών σε μια προσπάθεια παράνομης στέρησης χρημάτων, ιδιοκτησίας ή νόμιμων δικαιωμάτων από άλλο πρόσωπο ή οντότητα.» Διαπιστώνουμε πως βασικός σκοπός του δράστη είναι η εξαπάτηση με στόχο την απόκτηση κέρδους ή ακόμη και την πρόκληση ζημίας στο άλλο μέρος. Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα Νόμος ΚΕΦ (154) «Ως απάτη ορίζεται όποιος με δόλιο τέχνασμα ή επινόημα αποκτά από άλλο οτιδήποτε που δύναται να αποτελέσει αντικείμενο κλοπής, ή υποκινεί άλλο να παραδώσει σε οποιοδήποτε πρόσωπο χρήματα ή αγαθά ή χρηματικό ποσό μεγαλύτερο από εκείνο το οποίο θα πληρωνόταν ή ποσότητα αγαθών μεγαλύτερη από εκείνη η οποία θα παραδιδόταν αν δεν χρησιμοποιείτο τέτοιο τέχνασμα ή επινόημα.»

Μετά από τον γενικό ορισμό της απάτης, ας δούμε πιο συγκεκριμένα τι ορίζεται ως απάτη στο κομμάτι των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners – ACFE) ως απάτη των εργαζομένων εις βάρος της επιχείρησης ορίζεται «η χρήση του επαγγέλματος για προσωπικό κέρδος μέσω της σκόπιμης κατάχρησης ή κλοπής πόρων ή περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού που το απασχολεί». Έπειτα, δίνει έναν ορισμό ως προς την απάτη επί των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, που την ορίζει ως « η σκόπιμη ψευδής παρουσίαση της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης που

πραγματοποιείται μέσω του εκ προθέσεως σφάλματος ή της παράλειψης αναφοράς ποσών ή γνωστοποιήσεων στις οικονομικές καταστάσεις, προκειμένου να παραπλανηθούν οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων αυτών».

Εδώ οφείλουμε να σημειώσουμε πως στον ορισμό περί απάτης επί των οικονομικών καταστάσεων αναφέρονται οι φράσεις «σκόπιμα ψευδής» και «εκ προθέσεως σφάλματος». Σε αυτό το σημείο αντιλαμβανόμαστε πως σε περίπτωση ακούσιας παράλειψης στοιχείου ή ακούσιας εσφαλμένης εισαγωγής δεδομένων δεν τίθεται θέμα απάτης αλλά αμέλεια της στιγμής. Σε τέτοια λάθη εκ παραδρομής δεν υπάρχει δόλος και σίγουρα δεν τίθεται θέμα παραπλάνησης του κοινού, αντιθέτως αυτά τα λάθη είναι εύκολα να τα αντιληφθούμε και να προβούμε στη διόρθωσή τους.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το πρότυπο SAS 99 (Εξέταση της απάτης) (Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών) η απάτη ορίζεται ως «σκόπιμη πράξη που οδηγεί σε ουσιώδη ανακρίβεια στις οικονομικές καταστάσεις. Εξετάζονται δύο είδη απάτης: ανακρίβειες που προκύπτουν από ψευδή χρηματοοικονομική πληροφόρηση (π.χ. παραποίηση λογιστικών αρχείων) και ανακρίβειες που προκύπτουν από υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων (π.χ. κλοπή περιουσιακών στοιχείων ή δόλιες δαπάνες).»

Τέλος, σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 (Ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με απάτη σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων) ως απάτη ορίζεται «μια εκ προθέσεως πράξη από ένα ή περισσότερα πρόσωπα από τη διοίκηση, από εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση, από εργαζόμενους ή από τρίτα μέρη, η οποία ενέχει παραπλάνηση για την απόκτηση ενός μη δίκαιου ή παράνομου πλεονεκτήματος.»

3.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΠΑΤΗΣ

Η απάτη, όπως αναφέραμε και στη προηγούμενη ενότητα, είναι μια πράξη που προκαλεί πλάνη, παραπλάνηση ή αποπλάνηση με σκοπό την απόκτηση προσωπικού ή οικονομικού οφέλους. Υπάρχουν πολλά είδη απάτης που μπορούν να επηρεάσουν διάφορους τομείς και ομάδες ατόμων. Μια κατηγορία απάτης είναι η οικονομική απάτη, όπου περιλαμβάνονται παραδείγματα όπως η υπερβολική δήλωση εσόδων, η χρησιμοποίηση ψεύτικων επενδυτικών προτάσεων ή η απάτη με τις φορολογικές δηλώσεις. Άλλο είδος απάτης είναι η απάτη στην ασφάλεια, όπου περιλαμβάνονται παραδείγματα όπως η ψευδής απειλή, η απάτη με την ασφάλεια των δεδομένων ή η απάτη με τις ασφαλιστικές αποζημιώσεις. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια συναντάμε ιδιαίτερα συχνά τη κυβερνοαπάτη, που περιλαμβάνει παραδείγματα όπως η απάτη με την κλοπή ατομικών ταυτοτήτων, η απάτη με την αποστολή ανεπιθύμητων ηλεκτρονικών μηνυμάτων (spam) ή η απάτη με την παραπλάνηση σε ηλεκτρονικές συναλλαγές. Αυτά είναι μερικά από τα είδη απάτης που μπορούν να επηρεάσουν άτομα, επιχειρήσεις και κοινότητες, και είναι σημαντικό να δημιουργούμε προληπτικά μέτρα και δικλείδες ασφαλείας για την ορθή αντιμετώπισή τους.

Το είδος της απάτης που θα αναλύσουμε και μας αφορά είναι η οικονομική απάτη. Η οικονομική απάτη μπορεί να ποικίλλει και να λαμβάνει πολλές μορφές. Ένα είδος της είναι η απάτη με τη χρήση ψεύτικων οικονομικών καταστάσεων, όπου μια επιχείρηση παρουσιάζει παραπλανητικά ή παραποιημένα δεδομένα για να αυξήσει το κέρδος της ή να ελαχιστοποιήσει τις ζημίες της. Άλλο είδος οικονομικής απάτης είναι η απάτη με τη χρήση ανεπαρκούς διαχείρισης, όπου μια επιχείρηση παραμελεί την αποτελεσματική διαχείριση των οικονομικών της πόρων και της ροής των κεφαλαίων, με αποτέλεσμα να προκαλούνται ζημίες ή να αποκρύπτονται απώλειες που είναι δύσκολο να εντοπιστούν. Επιπλέον, η απάτη με την υπερχρέωση, όπου μια επιχείρηση προκαλεί σκόπιμα υψηλά χρέη για να αποκομίσει προσωπικά οφέλη ή να αποφύγει την ευθύνη, αποτελεί επίσης ένα είδος οικονομικής απάτης. Τέλος, υπάρχει και η απάτη με την υποκλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας, όπου μια επιχείρηση κλέβει ιδέες, καινοτομίες ή προϊόντα από άλλες εταιρείες για προσωπικό της όφελος. Αυτά τα είδη οικονομικής απάτης αναδεικνύουν τη σημασία της ακεραιότητας και της διαφάνειας στον επιχειρηματικό κόσμο και την υποχρεωτική παρουσία μέτρων ασφαλείας προκειμένου να προστατευθούν οι επιχειρήσεις από τις αρνητικές επιπτώσεις αυτών.

Για να κατανοήσουμε και να διαχωρίσουμε την οικονομική απάτη σε κατηγορίες, ανατρέχουμε στο σύγγραμμα του κος Καζαντζή (ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ, 2006). Σύμφωνα με το συγγραφέα, η οικονομική απάτη στα διεθνή πρότυπα χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες.

Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- Απάτες προς όφελος της επιχείρησης, και
- Απάτες εις βάρος της επιχείρησης.

Οι απάτες προς όφελος της επιχείρησης προέρχονται από την εκμετάλλευση ενός άδικου ή ανήθικου πλεονεκτήματος, που θα μπορούσε να εξαπατήσει ένα τρίτο πρόσωπο. Τέτοιου είδους εμφανή παραδείγματα είναι:

- Πώληση ή και εκχώρηση εικονικών ή παραπλανητικών στοιχείων ενεργητικού.
- Η εκούσια λανθασμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού.
- Απόκρυψη βασικών οικονομικών στοιχείων έτσι ώστε να αποφευχθεί η φορολόγηση τους.
- Δωροδοκίες κυβερνητικών προσώπων, πελατών, προμηθευτών και οποιουδήποτε προσώπου που μπορεί να συμμετέχει σε παράνομες ενέργειες.

Αντίθετα, οι απάτες εις βάρος της επιχείρησης θα μπορούσε να είναι:

- κλοπή περιουσιακών στοιχείων,
- παραποιήσεις τιμολογίων προμηθευτών,
- Εξαπάτηση από προμηθευτές με διπλή τιμολόγηση ή τιμολόγηση χωρίς παράδοση,
- Δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές ή πελάτες για δικό τους όφελος.

Οι απάτες προς όφελος της επιχείρησης μπορούν να ποικίλλουν και να επηρεάζουν διάφορους τομείς. Ένα παράδειγμα απάτης είναι η υπερβολική αναφορά εσόδων, όπου μια επιχείρηση ανακοινώνει ψευδείς ή υπερβολικά αυξημένα έσοδα για να προσελκύσει επενδυτές ή να αυξήσει την αξία των μετοχών της. Άλλο παράδειγμα είναι η απάτη στον τομέα της διαφήμισης, όπου μια επιχείρηση παρουσιάζει πλαστές ή υπερβολικές πληροφορίες για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες της για να προσελκύσει πελάτες. Επιπλέον, η απάτη με τη χρήση πλαστών αξιολογήσεων ή αναθέσεων έργων είναι επίσης ένα κοινό παράδειγμα, όπου μια επιχείρηση παρουσιάζει ψευδείς αξιολογήσεις ή αναθέτει έργα σε φανταστικές εταιρείες για να αυξήσει την πιθανότητα αποδοχής ή χρηματοδότησης. Αυτά τα παραδείγματα αποτελούν μόνο μια μικρή γεύση των διάφορων τρόπων που μια επιχείρηση μπορεί να εμπλακεί σε απάτη για το δικό της όφελος. Είναι σημαντικό να διατηρούμε υψηλές προδιαγραφές και ακεραιότητα στον επιχειρηματικό κόσμο προκειμένου να αποφύγουμε τις αρνητικές συνέπειες τέτοιων γεγονότων.

Οι απάτες εις βάρος της επιχείρησης μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές οικονομικές απώλειες και να θέσουν σε κίνδυνο την αειφορία της επιχείρησης. Ένα παράδειγμα απάτης είναι η εσωτερική απάτη, όπου ένας εργαζόμενος χρησιμοποιεί τη θέση του για να κλέψει χρήματα ή περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Άλλο παράδειγμα είναι η απάτη με την υπερχρέωση, όπου ένας εργαζόμενος αξιοποιεί την πρόσβασή του σε οικονομικά συστήματα για να προκαλέσει υπερχρεωμένη κατάσταση στην επιχείρηση και να εξασφαλίσει προσωπικά οφέλη. Επιπλέον, η απάτη με την υποκλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί ένα άλλο παράδειγμα, όπου κάποιος εκμεταλλεύεται τα εμπορικά απόρρητα ή τις καινοτομίες μιας επιχείρησης για να τις χρησιμοποιήσει προς όφελος του. Αυτά τα παραδείγματα αποτελούν μόνο μερικά παραδείγματα των διαφόρων τρόπων που η επιχείρηση μπορεί να γίνει θύμα απάτης. Είναι σημαντικό να επιβληθούν αυστηρά μέτρα ασφαλείας και εσωτερικού ελέγχου για να προστατευθεί η επιχείρηση από τις αρνητικές επιπτώσεις τέτοιων κακόβουλων κινήσεων.

3.4 ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

Για να οδηγηθούμε σε ένα οικονομικό έγκλημα, είτε αυτό είναι εντός είτε εκτός από το περιβάλλον της επιχείρησης, σίγουρα έχουν προηγηθεί κάποιες αιτίες οι οποίες οδηγούν το άτομο στη κατάχρηση, στη κλοπή και τελικά στην απάτη. Οι αιτίες αυτές περιλαμβάνουν:

1. Οικονομική πίεση: Όταν άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με οικονομικές δυσκολίες ή πίεση, μπορεί να αναγκαστούν να προβούν σε παράνομες ενέργειες για να αποκτήσουν χρήματα και να επιβιώσουν οικονομικά.

2. Αδυναμία επίτευξης στόχων: Όταν οι επιχειρήσεις ή οι άνθρωποι αποτυγχάνουν να επιτύχουν τους οικονομικούς στόχους τους, μπορεί να αισθανθούν απογοήτευση ή απελπισία και να προσπαθήσουν να απατήσουν ή να καταχραστούν το σύστημα για να επιτύχουν τους στόχους τους και συνεπώς τις φιλοδοξίες τους.

3. Απληστία: Η απληστία είναι μια κύρια αιτία οικονομικού εγκλήματος. Οι άνθρωποι μπορεί να επιδιώκουν παράνομα μεγάλα κέρδη ή πλούτο και να χρησιμοποιήσουν απάτες, διαφθορά ή άλλες παρανομίες για να το επιτύχουν.

4. Αδυναμία εποπτείας και έλλειψη διαφάνειας: Η έλλειψη αποτελεσματικής εποπτείας και διαφάνειας σε επιχειρηματικές δραστηριότητες μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για οικονομικά αδικήματα. Η αδυναμία ανίχνευσης ανεπιθύμητων ενεργειών και η έλλειψη διαφάνειας στις οικονομικές δραστηριότητες μπορεί να επιτρέψει την εκδήλωση απάτης ή διαφθοράς.

Αυτές είναι μερικές από τις αιτίες που μπορούν να οδηγήσουν στην εκδήλωση οικονομικού εγκλήματος. Παρακάτω γίνεται μια ανάλυση των αιτιών αυτών:

Η οικονομική πίεση αποτελεί σημαντική αιτία για την εκδήλωση οικονομικού εγκλήματος. Όταν οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, όπως απώλεια εργασίας, χρέη, αδυναμία καλύψεως βασικών αναγκών ή αυξημένα έξοδα, η πίεση για επιβίωση και οικονομική ευημερία γίνεται ανεξέλεγκτη. Σε αυτήν την κατάσταση, οι άνθρωποι μπορεί να αισθανθούν απελπισία και να αναζητήσουν ακραίες λύσεις, όπως η προσπάθεια απάτης, αποπλάνησης ή καταχρηστικής συμπεριφοράς για να αποκτήσουν χρήματα. Η ανάγκη για οικονομική ασφάλεια και ευημερία μπορεί να ωθήσει ανθρώπους σε αδικαιολόγητες ενέργειες, καθώς πιστεύουν ότι η οικονομική επιβίωση είναι προτεραιότητα έναντι των νομικών και ηθικών περιορισμών. Παράλληλα, η απελπισία μπορεί να επηρεάσει την κρίση και την ικανότητα λήψης σωστών αποφάσεων, κάνοντας τους ανθρώπους πιο ευάλωτους στην εκμετάλλευση και τη συμμετοχή σε παράνομες δραστηριότητες. Συνεπώς, η οικονομική πίεση αποτελεί σημαντικό παράγοντα που ενισχύει τον κίνδυνο εμπλοκής σε οικονομικά εγκλήματα.

Η αδυναμία επίτευξης στόχων είναι ακόμη μια σημαντική αιτία για την ύπαρξη οικονομικού εγκλήματος. Σε περιπτώσεις όπου άνθρωποι ή επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επίτευξη οικονομικών στόχων, όπως αύξηση των κερδών, ανάπτυξη της επιχείρησης ή απόκτηση πλούτου, η ανάγκη για επιτυχία γίνεται μονόδρομος. Σε τέτοιες στιγμές, οι άνθρωποι μπορεί να αισθανθούν απογοήτευση και απελπισία και να αναζητήσουν παράνομες ή αθέμιτες εναλλακτικές λύσεις για την επίτευξη των στόχων τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει πρακτικές όπως η απάτη, η κλοπή, η διαφθορά ή η αποπλάνηση. Η αδυναμία επίτευξης στόχων μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητες ενέργειες, καθώς οι άνθρωποι επιδιώκουν να προσπεράσουν τους νόμους και τις ηθικές αρχές για να επιτύχουν τον πλούτο και την επιτυχία που επιθυμούν. Παράλληλα, η αποτυχία στην επίτευξη στόχων μπορεί να επηρεάσει την κρίση και την ικανότητα λήψης σωστών αποφάσεων, καθιστώντας τους ανθρώπους πιο ευάλωτους στην εκμετάλλευση και τη συμμετοχή σε οικονομικά εγκλήματα. Έτσι

διαπιστώνουμε πως η αδυναμία επίτευξης στόχων αποτελεί βασικό παράγοντα εμπλοκής σε οικονομικές απάτες.

Η απληστία λογίζεται ως μια από τις κύριες αιτίες εκδήλωσης φαινομένων οικονομικού εγκλήματος. Οι άνθρωποι που επιδιώκουν να αποκτήσουν παράνομα μεγάλα κέρδη ή πλούτο συχνά υποκύπτουν στην απληστία και αγνοούν τους νόμους και τις ηθικές αρχές. Η απληστία μπορεί να προέρχεται από την αδυναμία επίτευξης των υψηλών οικονομικών στόχων, την ανάγκη για υπερβολική εξουσία, πλούτη και ευχαρίστηση, και την αντίληψη ότι η απόκτηση χρημάτων και πλούτου είναι πρωταρχική προτεραιότητα. Κατά τη διάρκεια της επίτευξης των στόχων τους, αυτοί οι άνθρωποι μπορεί να χρησιμοποιήσουν απάτες, διαφθορά, αποπλάνηση και άλλες παράνομες πρακτικές για να επιτύχουν τον πλούτο που επιθυμούν. Η απληστία συχνά ενθαρρύνεται από την κοινωνική πίεση για υλική επιτυχία και την ανάγκη για αναγνώριση και καταξίωση. Παράλληλα, η απληστία μπορεί να επηρεάσει την κρίση και την ικανότητα αυτών των ανθρώπων να σκέφτονται λογικά και να αντιληφθούν τις συνέπειες των πράξεων τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αναζητούν όλο και περισσότερα χωρίς ηθικούς φραγμούς και αναστολές.

Η αδυναμία εποπτείας και η έλλειψη διαφάνειας είναι ακόμη μια βασική αιτία δημιουργίας μιας οικονομικής απάτης. Όταν οι επιχειρήσεις ή οι οργανισμοί δεν διαθέτουν αποτελεσματικά συστήματα εποπτείας και ελέγχου, δημιουργούνται ευκαιρίες και πρόσφορο έδαφος για παράνομες και αθέμιτες πρακτικές. Η έλλειψη διαφάνειας στις οικονομικές δραστηριότητες επιτρέπει την απόκρυψη παράνομων δραστηριοτήτων και την ανεπαρκή ενημέρωση του κοινού και των εμπλεκόμενων μερών. Αυτό δημιουργεί ένα κλίμα ατιμωρησίας και ενθαρρύνει τους ανθρώπους να προβαίνουν σε παράνομες ενέργειες για την επίτευξη των στόχων τους. Επιπλέον, η έλλειψη διαφάνειας μπορεί να συνοδεύεται από αδυναμία ανίχνευσης ανεπιθύμητων ενεργειών λόγω ανεπαρκούς εποπτείας και ελέγχου. Αυτό καθιστά δυσκολότερη την αναγνώριση και την πρόληψη οικονομικών εγκληματικών πράξεων. Τέτοιες καταστάσεις δημιουργούν το ιδανικό περιβάλλον για κατάχρηση, κλοπές αλλά και παραπλανητικά στοιχεία που δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα.

3.5 ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Το "τρίγωνο της απάτης" είναι ένα μοντέλο που αναπτύχθηκε από τον δρ. Donald Cressey το 1951 στις ΗΠΑ για την ανάλυση της λογιστικής απάτης και της διαφθοράς. Αυτό το μοντέλο περιγράφει τρεις βασικές παραμέτρους που επηρεάζουν και εξηγούν την εμφάνιση της απάτης. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, για να υφίστανται απάτη, θα πρέπει να υπάρχει κάποιο κίνητρο ή κάποιας μορφής πίεση, να υπάρχει η κατάλληλη ευκαιρία ή η δυνατότητα να γίνει η παράβαση και τέλος, να εκλογικεύεται η πράξη ή να υπάρχει κάποια πιστευτή δικαιολογία εξορθολογισμού της πράξης.

Παρακάτω βλέπουμε ένα σχήμα που μας εξηγεί και μας αποδίδει τις τρεις βασικές παραμέτρους που ορίζουν μια οικονομική απάτη:

Διάγραμμα 1: Τρίγωνο απάτης

Σύμφωνα με το τρίγωνο της απάτης, το πρώτο στοιχείο που οδηγεί στην εκδήλωση απάτης είναι η "πίεση", η οποία αναφέρεται στην οικονομική ανάγκη ή πίεση που δέχεται το άτομο. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει υψηλά χρέη, απώλειες σε επενδύσεις, αυξημένα έξοδα ή προσωπικές οικονομικές δυσκολίες. Επίσης, η πίεση μπορεί να αναφέρεται στις εξωτερικές ή εσωτερικές δυνάμεις που ασκούνται σε ένα άτομο και τον ωθούν να δράσει παράνομα ή αθέμιτα. Αυτή η πίεση μπορεί να πηγάζει από διάφορους παράγοντες, όπως οικονομικές ανάγκες, υπερβολική φιλοδοξία, απειλές ή εκβιασμοί, κοινωνική πίεση ή προσωπικές αδυναμίες. Οι άνθρωποι που βρίσκονται υπό έντονη πίεση ενδέχεται να αισθάνονται απελπισία ή απόγνωση και να αναζητούν γρήγορες λύσεις για να αντιμετωπίσουν αυτήν την πίεση. Αυτό μπορεί να τους οδηγήσει να προβαίνουν σε παράνομες ή αθέμιτες πρακτικές, όπως η απάτη, η διασπορά ψευδών πληροφοριών ή η απόκρυψη σημαντικών πληροφοριών. Συνεπώς, η πίεση μπορούμε να πούμε πως αποτελεί σημαντικό παράγοντα που ενισχύει τον κίνδυνο εμπλοκής σε απάτη.

Το δεύτερο στοιχείο του τριγώνου της απάτης είναι η "ευκαιρία", η οποία αναφέρεται στις συνθήκες που δίνουν στο άτομο τη δυνατότητα να διαπράξει την απάτη. Ακόμη, αναφέρεται στις συνθήκες ή τις αδυναμίες που υπάρχουν σε ένα σύστημα ή μια διαδικασία και καθιστούν δυνατή την εκδήλωση μιας απάτης. Αυτές οι ευκαιρίες μπορεί να περιλαμβάνουν αδυναμίες στους ελέγχους, απουσία συστημάτων εποπτείας, έλλειψη διαφάνειας ή ανεπαρκή επίγνωση των κινδύνων. Όταν υφίστανται αυτές οι ευκαιρίες, τα άτομα μπορούν να εκμεταλλευτούν τις αδυναμίες του συστήματος για να προβούν σε αθέμιτες πρακτικές. Για παράδειγμα, η έλλειψη εσωτερικών ελέγχων μπορεί να επιτρέψει σε κάποιον να χρησιμοποιήσει απατηλά ταμειακά κερδοσκοπικά συστήματα ή να πλαστογραφήσει έγγραφα για να αποκομίσει παράνομα οφέλη. Η ευκαιρία είναι σημαντική για την εκδήλωση απάτης, καθώς η ύπαρξη αδυναμιών στο

σύστημα δημιουργεί τον κατάλληλο χώρο και πρόσφορο έδαφος για να λειτουργήσουν τα άτομα που έχουν τέτοιους σκοπούς και να προβούν σε παράνομες ενέργειες.

Το τρίτο στοιχείο είναι ο "εξορθολογισμός της πράξης" και αναφέρεται στην ικανοποίηση ή τη δικαιολογία που το άτομο δίνει στον εαυτό του για να δικαιολογήσει την παράνομη ή αθέμιτη πράξη που επιθυμεί να πραγματοποιήσει. Ο εξορθολογισμός της πράξης μπορεί να περιλαμβάνει αυταπάτες, αυτοδικαίωση ή την παραβίαση των ηθικών ή νομικών αρχών για να δικαιολογήσει την πραγματοποίηση της απάτης. Για παράδειγμα, μπορεί να πιστεύει ότι η πράξη του είναι απαραίτητη για την επίτευξη ενός σημαντικού στόχου, ότι δεν θα επηρεάσει κανέναν ή ότι η πράξη του είναι αναγκαία για να επιβιώσει. Ο εξορθολογισμός της πράξης μπορεί να βοηθήσει το άτομο να δικαιολογήσει τις ανήθικες ενέργειές του και να μειώσει το αίσθημα ενοχής ή τον φόβο των συνεπειών.

Σύμφωνα με το μοντέλο του τριγώνου της απάτης είναι απαραίτητη η παρουσία και των τριών αυτών στοιχείων. Τα τρία αυτά στάδια αυξάνουν σημαντικά την πιθανότητα εμφάνισης απάτης. Αυτό το μοντέλο χρησιμοποιείται για να κατανοήσει και να προλάβει την απάτη σε διάφορους τομείς, όπως επιχειρήσεις, δημόσια διοίκηση και αθλητικά γεγονότα.

3.6 ΠΟΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ

Το οικονομικό έγκλημα εντοπίζεται σε ποικίλους οργανισμούς, ανεξάρτητα από το μέγεθος, το αντικείμενο αλλά και το χώρο στον οποίο δραστηριοποιείται μια επιχείρηση. Όπως είναι αναμενόμενο, συναντάμε μεγαλύτερες οικονομικές απάτες σε εταιρείες που διαθέτουν σημαντική περιουσία, όπως μετρητά, ακίνητα, πολύτιμης αξίας αγαθά ακόμη και σημαντικές πληροφορίες ή υπηρεσίες. Ωστόσο, επιβεβαιώνετε το σενάριο πως σε περιπτώσεις που διαπράττονται μεγάλες οικονομικές ζημιές λόγω απάτης σε μικρότερες επιχειρήσεις είναι αρκετά δύσκολο να τις απορροφήσουν και να συνεχίσουν την δραστηριότητα τους, με αποτέλεσμα πολλές φορές την παύση εργασιών της εταιρείας.

Με βάση την PwC, η οποία διεξάγει κάθε δύο έτη έρευνα για το ποσοστό επιχειρήσεων που έχουν πέσει θύμα απάτης ή οικονομικού εγκλήματος (έρευνα: Global Economic Crime and Fraud Survey 2022, Protecting the perimeter: the rise of the external fraud), διαπιστώθηκε πως από το 2020 έως και το 2022 το 46% των επιχειρήσεων δηλώνει πως έχει πέσει θύμα κάποιας μορφής οικονομικής απάτης. Το ποσοστό αυτό παρατηρούμε πως είναι μειωμένο σχετικά με τα προηγούμενα έτη, αφού το 2018-2020 βρισκόταν στο 47% ενώ το 2016-2018 στο 49%. Εκείνο που επισημαίνεται είναι πως παρά την οικονομική αβεβαιότητα, τη περιβαλλοντική και γεωπολιτική αστάθεια, τα σοβαρά προβλήματα στην αλυσίδα εφοδιασμού, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού αλλά και άλλων αναδυόμενων κινδύνων δεν παρατηρείται αύξηση των ποσοστών διαφθοράς

και οικονομικού εγκλήματος. Η επιτυχία αυτή είναι απόρροια των μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης των οντοτήτων που λειτουργούν ομαλά και αποδίδουν τα μέγιστα.

Ακόμη, μελετώντας την έρευνα, παρατηρούμε πως οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν φαινόμενα οικονομικής απάτης είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό 52% μεγάλες επιχειρήσεις με ετήσια έσοδα άνω των 10 δισ. Δολαρίων. Αντιθέτως, μικρότερες οντότητες με ετήσια έσοδα έως 100 εκατ. Δολαρίων, αντιμετωπίζουν φαινόμενα οικονομικής απάτης στο 38%, εκ των οποίων για τη μία στις τέσσερις επιχειρήσεις ο οικονομικός αντίκτυπος ξεπέρασε το 1 εκατ. δολάρια ζημία. Ένα τέτοιο γεγονός, όπως αναφέραμε και νωρίτερα, είναι αρκετά δύσκολο να απορροφηθεί από μία μικρή επιχείρηση με αποτέλεσμα να δημιουργεί τεράστια προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία της. Σε κάποιες περιπτώσεις είναι αδύνατο η επιχείρηση να επανέλθει ξανά στους ρυθμούς της με αποτέλεσμα να διακόψει την δραστηριότητα της.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως σε κάθε οντότητα, ανεξαρτήτως μεγέθους και κλάδου, οφείλουμε να προσαρμόζουμε τα συστήματα ελέγχου έτσι ώστε να καλύπτουν το βαθμό έκθεσης σε πιθανό κίνδυνο που τίθεται η κάθε επιχείρηση. Βάση αυτού, επιτυγχάνουμε να τη θωρακίσουμε και σε περίπτωση απάτης να γίνει άμεσα ο εντοπισμός της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ **ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ**

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Παρακολουθώντας στις προηγούμενες ενότητες τις αιτίες που οδηγούν το δράστη στο οικονομικό έγκλημα καθώς επίσης και το «τρίγωνο της απάτης», ήρθε η στιγμή να αναλύσουμε τις τεχνικές με τις οποίες επιτυγχάνεται η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και συνεπώς η δημιουργία απάτης στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης.

Σύμφωνα με το Ελεγκτικό Πρότυπο 240, η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μπορεί να επιτευχθεί με:

- Τη χειραγώγηση, παραποίηση ή αλλοίωση των λογιστικών αρχείων βάσει των οποίων καταρτίζονται οι οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης.
- Την λανθασμένη παρουσίαση γεγονότων, συναλλαγών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, ή ακόμη και τη σκόπιμη παράληψη τους.
- Την εκούσια εσφαλμένη εφαρμογή λογιστικών αρχών που σχετίζονται με χρηματικά ποσά, τρόπο παρουσίασης τους ή γνωστοποίηση.

Ενώ στο σύστημα μπορεί να εμφανίζονται ότι λειτουργούν όλα αποτελεσματικά, η διοίκηση ή στελέχη της επιχείρησης, μπορούν να παραβιάσουν τις δικλίδες ασφαλείας και να παρουσιάσουν απατηλή χρηματοοικονομική αναφορά. Μια τέτοια απάτη μπορεί να διαπραχθεί χρησιμοποιώντας τεχνικές όπως:

- Η εγγραφή εικονικών ημερολογιακών καταχωρίσεων, ειδικότερα κατά το τέλος μιας λογιστικής περιόδου, με σκοπό την παραπλάνηση των λειτουργικών αποτελεσμάτων ή για την επίτευξη άλλων στόχων.
- Η μη ενδεδειγμένη προσαρμογή παραδοχών και μεταβολή κρίσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκτίμηση των υπολοίπων λογαριασμών.
- Η παράλειψη, προώθηση ή καθυστέρηση αναγνώρισης γεγονότων και συναλλαγών στις οικονομικές καταστάσεις της οντότητας που έχουν λάβει χώρα κατά την περίοδο αναφοράς.
- Η απόκρυψη, ή μη γνωστοποίηση, γεγονότων και συναλλαγών που δύναται να επηρεάσουν τα ποσά που καταχωρούνται στις οικονομικές καταστάσεις της οντότητας.
- Η ανάληψη πολύπλοκων συναλλαγών που έχουν δρομολογηθεί έτσι ώστε να μπορούν να αλλοιώσουν και να παραποιήσουν την οικονομική θέση ή τη χρηματοοικονομική επίδοση της επιχείρησης.
- Η τροποποίηση αρχείων και όρων που έχουν σχέση με σημαντικές και ασυνήθιστες συναλλαγές.

Από την άλλη, μπορεί να συμβεί υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων, η οποία συνεπάγεται την κλοπή των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης. Αυτό συχνά διαπράττεται από υφισταμένους σε σχετικά μικρά και ασήμαντα ποσά. Ωστόσο, μπορεί να συμμετέχει και η διοίκηση που είναι συνήθως πιο εύκολο να συγκαλύπτει ή να

αποκρύπτει καταχρήσεις με ποικίλους τρόπους που είναι δύσκολο να τις εντοπίσουν. Υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων μπορεί να διαπραχθεί με πολλούς τρόπους όπως:

- Την κατάχρηση των εισπράξεων (για παράδειγμα, υπεξαίρεση εισπράξεων απαιτήσεων ή εκτροπή εισπράξεων που αφορούν διαγραφέντες λογαριασμούς σε προσωπικούς τραπεζικούς λογαριασμούς).
- Την κλοπή φυσικών περιουσιακών στοιχείων ή πνευματικής ιδιοκτησίας (για παράδειγμα, κλοπή των αποθεμάτων της επιχείρησης για προσωπική χρήση ή για μεταπώληση, κλοπή άχρηστων υπολειμμάτων για μεταπώληση, συνεργασία με ανταγωνιστές για γνωστοποίηση τεχνολογικών δεδομένων με αντάλλαγμα πληρωμή).
- Πληρωμές για αγαθά και υπηρεσίες που δεν ελήφθησαν ποτέ από την οντότητα. (για παράδειγμα πληρωμές σε εικονικούς προμηθευτές, δωροδοκίες που πληρώθηκαν από προμηθευτές στους αντιπροσώπους προμηθειών της οντότητας ως αντάλλαγμα για διόγκωση τιμών, πληρωμές σε εικονικούς εργαζομένους κλπ.).
- Κάνοντας χρήση των περιουσιακών στοιχείων της οντότητας για προσωπικό όφελος. (για παράδειγμα, γίνεται χρήση των περιουσιακών στοιχείων της οντότητας ως εγγύηση για προσωπικό δάνειο ή δάνειο σε συνδεδεμένο μέρος).

Η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων συνήθως συνοδεύεται από ψευδή ή παραπλανητικά αρχεία ή έγγραφα, έτσι ώστε να μην αποκαλυφθεί το γεγονός ότι τα περιουσιακά στοιχεία της οντότητας παραλείπονται ή έχουν δοθεί ως εγγύηση χωρίς καμία έγκριση.

4.2 ΑΠΑΤΗ ΜΕ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Οι οικονομικές απάτες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ορίζονται ως παραπλανητικές, παραποιημένες ή παρανοϊκές ενέργειες που σκοπό έχουν την εξαπάτηση των χρηστών παρουσιάζοντας τους αλλοιωμένα οικονομικά δεδομένα. Αυτές οι ενέργειες μπορεί να περιλαμβάνουν την απόκρυψη ή παραποίηση πληροφοριών, την υπερεκτίμηση ή υποεκτίμηση οικονομικών στοιχείων της οντότητας, την αλλοίωση ή παράβλεψη γνωστοποιήσεων, την απάτη, την κατάχρηση εξουσίας ή άλλες ανεπίτρεπτες πρακτικές. Οι απάτες αποτελούν σοβαρή παραβίαση των αρχών της διαφάνειας, της ακεραιότητας και της αξιοπιστίας στην εκπόνηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων καθώς και η αλλοίωση των οικονομικών δεδομένων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που διαπράττονται από τη διοίκηση ή και άλλα πρόσωπα της επιχείρησης, γίνεται πολλές φορές για έναν ή και περισσότερους από τους εξής λόγους:

- ⇒ Η επιχείρηση επιδιώκει να εξοικονομήσει χρόνο, προκειμένου να βελτιώσει την οικονομική της κατάσταση και να παρουσιάσει καλύτερη εικόνα στους χρήστες της.
- ⇒ Επιδιώκει να αποσιωπήσει την αδυναμία της να ανταποκριθεί στην ταμειακή ροή.
- ⇒ Προσπαθεί να ελαττώσει αρνητικά σχόλια της αγοράς, έτσι ώστε να κατορθώσει να εξασφαλίσει χρηματοδοτήσεις.
- ⇒ Επιχειρεί να παρουσιάσει αυξημένα κέρδη για τους μετόχους, με στόχο τη διανομή μεγαλύτερων μερισμάτων.
- ⇒ Και τέλος, επιδιώκει να εμφανίσει υψηλά νούμερα με σκοπό να ικανοποιήσει τους στόχους που έχει θέσει η επιχείρηση και να εξασφαλίσει προσωπικά μόνους που σχετίζονται με την απόδοσή του.

Η απάτη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων συχνά επιτυγχάνεται με την υπερεκτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού, των εσόδων και των κερδών και από την άλλη με την υποτίμηση των στοιχείων του παθητικού, των δαπανών και των ζημιών. Ωστόσο, σε άλλες περιπτώσεις όπως δημόσιες συμβάσεις έργων, αυτό που παρατηρείται είναι πως τα στοιχεία του ενεργητικού βρίσκονται αρκετά υποτιμημένα, αντίθετα με τα στοιχεία του παθητικού που είναι υπερτιμημένα. Αυτό βοηθά στην εξασφάλιση μεγαλύτερων κεφαλαίων για την εκτέλεση ενός έργου ή τη σύναψη μιας σύμβασης.

Φυσικά, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως όσον αφορά την απάτη στις οικονομικές απάτες, υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη και πιο σημαντική για τον ελεγκτή (εσωτερικό, εξωτερικό, ορκωτό) είναι αυτή που αναφέραμε, δηλαδή ό,τι αφορά τα οικονομικής φύσεως στοιχεία. Τα στοιχεία του ενεργητικού, του παθητικού, τον ισολογισμό της επιχείρησης και όλα τα δεδομένα που περιστοιχίζουν αυτά. Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνουμε πως υπάρχουν και απάτες που δεν έχουν επαφή με τα οικονομικά στοιχεία, αλλά με πλαστά, ψευδή και παραπλανητικά δεδομένα που αφορούν στοιχεία προσόντων πρόσληψης προσωπικού, έγγραφα προς οργανισμούς κλπ. Σίγουρα, αποτελεί μία μεγάλη κατηγορία απάτης σε επιχείρηση αλλά δεν θα μας απασχολήσει σε αυτή την εργασία.

4.3 ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Η καταχώρηση εσόδων ή και εξόδων σε λανθασμένες περιόδους, αποτελεί οικονομική απάτη επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οντότητας. Αυτό συμβαίνει διότι ένα τέτοιο γεγονός παραβλέπει τη βασική λογιστική της αυτοτέλειας και της αντιστοιχίας των λογιστικών χρήσεων. Η απώλεια εγγραφής εσόδων κατά τη περίοδο εγγραφής των εξόδων, ή ακόμη και το αντίστροφο, αποτελεί σημαντική ένδειξη παράβασης των λογιστικών αρχών και χρησιμοποιείται για την μεταφορά των εσόδων

ή των εξόδων από τη μια περίοδο στην άλλη. Αυτή η μέθοδος αποτελεί είδος απάτης διότι αυξάνει ή μειώνει αντίστοιχα τα κέρδη της επιχείρησης κατά βούληση και συνεπώς χειραγωγεί τα αποτελέσματα.

Η καταχώρηση των εσόδων επιβάλλεται να διενεργείται όταν πληρούνται τα εξής κριτήρια:

- Υπάρχει, γραπτά ή προφορικά, πειστική απόδειξη μιας συμφωνίας.
- Έχει διενεργηθεί αποστολή και παράδοση προϊόντων ή έχουν παρασχεθεί υπηρεσίες.
- Η πώληση των προϊόντων ή των υπηρεσιών είναι προκαθορισμένη. Δεν επηρεάζονται από μελλοντικά συμβάντα και δεν παρατείνονται οι όροι πληρωμής για μεγάλη περίοδο.
- Έχουμε εγγύηση εισπραξιμότητας. Συνεπώς, η είσπραξη δεν εξαρτάται από κάποια μελλοντικά συμβάντα, όπως η μεταπώληση κλπ.

Σε περίπτωση που κάποιο από τα παραπάνω κριτήρια δεν τηρείται, διαπιστώνουμε πως υπάρχει πρόωρη εγγραφή εσόδων. Το γεγονός αυτό είναι ένα από εκείνα που μας οδηγεί στις χρονικές διαφορές καταχώρησης. Αυτά τα φαινόμενα είναι συχνά, και μπορούν να μας προιδεάσουν για πιθανή ενέργεια οικονομικής απάτης. Οι προειδοποιητικές ενδείξεις που μας κρούουν το καμπανάκι του κινδύνου είναι:

- Η ιδιαίτερα άμεση και ταχεία κερδοφορία της επιχείρησης, ιδιαίτερα όταν αυτό δε δικαιολογείται από τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται. Αυτό διαπιστώνεται όταν εταιρείες του ίδιου τομέα δεν εμφανίζουν τόσο γρήγορη και ασυνήθιστη ανάπτυξη μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα. (πχ κλάδος τεχνολογίας)
- Η συνεχής αρνητική ταμειακή ροή της οντότητας ή η αδυναμία παραγωγής ταμειακής ροής, ενώ ταυτόχρονα παρατηρούμε να ανακοινώνονται κέρδη και αύξηση κερδών.
- Ο εντοπισμός ασυνήθιστων, πολύπλοκων και ιδιαίτερων συναλλαγών της εταιρείας, ειδικότερα κοντά στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου.
- Η παρατήρηση ασυνήθιστης αύξησης των πωλήσεων ανά ημέρα στις λογιστικές απαιτήσεις,
- Αλλά και η ασυνήθιστη μείωση των αγορών ανά ημέρα στις λογιστικές υποχρεώσεις.
- Τέλος, η ακατανόητα μεγάλη αύξηση του μεικτού περιθωρίου κέρδους σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις του ίδιου τομέα.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, πως οι διαφορές σε ημερομηνίες καταχώρησης λογιστικών εγγράφων μπορεί να οδηγήσουν σε σοβαρές οικονομικές απάτες. Όταν υπάρχουν ασυνήθιστες καθυστερήσεις ή πρόωρες καταχωρήσεις εγγράφων, μπορεί να δημιουργηθούν ανεπάρκειες ή υπερεκτιμήσεις των οικονομικών αποτελεσμάτων της

επιχείρησης. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε παραπλανητικές αναφορές προς τους επενδυτές, τους πιστωτές και τις αρχές ελέγχου. Παράλληλα, οι διαφορές σε ημερομηνίες καταχώρησης μπορούν να καλύπτουν απάτες όπως η διπλή καταχώρηση εσόδων ή η καθυστέρηση καταχώρησης εξόδων. Αυτές οι πρακτικές μπορούν να δημιουργήσουν μια παραπλανητική εικόνα για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης και να οδηγήσουν σε σοβαρές οικονομικές δυσκολίες στο μέλλον. Είναι, λοιπόν, ζωτικής σημασίας να διατηρούνται αυστηρά πρότυπα και διαδικασίες για την καταχώρηση λογιστικών εγγράφων, προκειμένου να αποτραπούν τέτοιου είδους οικονομικές απάτες και να διασφαλιστεί η ορθή οικονομική διαχείριση της επιχείρησης.

4.4 ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ

Η εικονική τιμολόγηση εσόδων και εξόδων αναφέρεται στην πρακτική καταχώρησης φανταστικών συναλλαγών στα βιβλία μιας επιχείρησης. Αυτό μπορεί να γίνει με σκοπό τη δημιουργία εντυπώσεων για την υγεία της επιχείρησης, την αύξηση των εσόδων ή τη μείωση των εξόδων. Η εικονική τιμολόγηση μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία φανταστικών πελατών ή προμηθευτών, την υπερεκτίμηση των αξιών ή την καθυστέρηση της καταχώρησης πραγματικών εξόδων. Αυτή η πρακτική είναι παράνομη και αντίθετη προς τις αρχές της διαφάνειας και της εντιμότητας στη λογιστική. Η εικονική τιμολόγηση μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρές συνέπειες, όπως νομικές διώξεις, οικονομικές απώλειες και καταστροφή της φήμης της επιχείρησης. Είναι, λοιπόν, συνετό να τηρούνται αυστηρά οι αρχές της εντιμότητας και της ευθύνης στην καταχώρηση των εσόδων και εξόδων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή οικονομική διαχείριση και η διαφάνεια της επιχείρησης.

Οι μέθοδοι της εικονικής τιμολόγησης εσόδων και εξόδων μπορούν να ποικίλλουν ανάλογα με τις πρακτικές και τις απαιτήσεις της επιχείρησης. Μερικές από τις κοινές μεθόδους περιλαμβάνουν τη δημιουργία φανταστικών πελατών ή προμηθευτών, όπου οι συναλλαγές καταχωρούνται στα βιβλία της επιχείρησης χωρίς όμως να υφίσταται πραγματική αλληλεπίδραση με αυτούς. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω της δημιουργίας ψευδών-τιμολογίων ή διασυνδέσεων με άλλες εταιρείες που ελέγχονται από την ίδια ομάδα.

Επιπλέον, η εικονική τιμολόγηση μπορεί να περιλαμβάνει την υπερεκτίμηση των αξιών (όπου οι αγαθοεργίες ή οι υπηρεσίες αξιολογούνται σε υψηλότερο ποσό από τον πραγματικό τους αντίκτυπο) ή την υποτίμηση των εξόδων, ώστε να δημιουργηθεί μια παραπλανητική εικόνα για τις οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης. Επιπλέον, η καθυστέρηση της καταχώρησης πραγματικών εξόδων είναι μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιείται για να παρουσιάσει μια παραπλανητική εικόνα για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. Οι απάτες αυτού του είδους μπορούν να είναι πολύ

εξεζητημένες και δύσκολο να ανιχνευτούν, καθώς συχνά συνδυάζονται με άλλες παράνομες δραστηριότητες. Είναι σημαντικό να γίνεται συστηματικός έλεγχος και επιτήρηση των λογιστικών εγγραφών και να τηρούνται αυστηρά πρότυπα διαφάνειας και ευθύνης, προκειμένου να προληφθούν τέτοιες πρακτικές και να διασφαλιστεί η ακεραιότητα των οικονομικών πληροφοριών.

Οι ενδείξεις που μπορούν να μας υποδείξουν έμμεσα την ύπαρξη εικονικών τιμολογίων είναι:

- Η ιδιαίτερα άμεση και ταχεία κερδοφορία της επιχείρησης, ιδιαίτερα όταν αυτό δε δικαιολογείται από τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται. Αυτό διαπιστώνεται όταν εταιρείες του ίδιου τομέα δεν εμφανίζουν τόσο γρήγορη και ασυνήθιστη ανάπτυξη μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα. (πχ κλάδος τεχνολογίας)
- Η συνεχής αρνητική ταμειακή ροή της οντότητας ή η αδυναμία παραγωγής ταμειακής ροής, ενώ ταυτόχρονα παρατηρούμε να ανακοινώνονται κέρδη και αύξηση κερδών.
- Ο εντοπισμός ασυνήθιστων, πολύπλοκων και ιδιαίτερων συναλλαγών της εταιρείας, ειδικότερα κοντά στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου που δημιουργεί ερωτήματα για το πραγματικό αποτέλεσμα που εμφανίζεται στις καταστάσεις.
- Η παρατήρηση ασυνήθιστης αύξησης των πωλήσεων ανά ημέρα στις λογιστικές απαιτήσεις,
- Αλλά και η ασυνήθιστη μείωση των αγορών ανά ημέρα στις λογιστικές υποχρεώσεις.
- Μεγάλος αριθμός πωλήσεων της εταιρείας σε επιχειρήσεις των οποίων δεν είναι γνωστά τα περιουσιακά στοιχεία.
- Αρκετές συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη ή με εταιρείες που δεν υποβάλλονται σε λογιστικό έλεγχο ή που υποβάλλονται σε έλεγχο αλλά από διαφορετική εταιρεία ελέγχου.

4.5 ΑΠΟΚΡΥΨΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η απόκρυψη σημαντικών γνωστοποιήσεων από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης αναφέρεται στην πρακτική της μη αναφοράς ή απόκρυψης πληροφοριών που είναι σημαντικές για την οικονομική απόδοση και την κατάσταση μιας επιχείρησης. Αυτές οι γνωστοποιήσεις περιλαμβάνουν πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης, των αποτελεσμάτων και των μεταβολών που επηρεάζουν την επιχείρηση.

Η απόκρυψη αυτών των πληροφοριών μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όπως η μη αναφορά σημαντικών συμβάντων, των όρων και των συνθηκών συμβάσεων, ή η χρήση περίπλοκων δομών για να κρυφτούν οι πραγματικές συνέπειες οικονομικών συναλλαγών. Η απόκρυψη σημαντικών γνωστοποιήσεων είναι παράνομη και αντίθετη

προς τις αρχές της διαφάνειας και της ακρίβειας στη χρηματοοικονομική αναφορά. Είναι σημαντικό να τηρούνται αυστηρά πρότυπα αναφοράς και διαφάνειας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, διαφορετικά διαπιστώνεται ένα ακόμη είδος οικονομικής απάτης επί των οικονομικών καταστάσεων.

Για παράδειγμα, μια ενδεχόμενη απόκρυψη σημαντικής γνωστοποίησης που μπορεί να συμβεί σε μια οντότητα είναι ο αρμόδιος να επιλέξει να μη συμπεριλάβει στις γνωστοποιήσεις μία ενδεχόμενη υποχρέωση, ή ακόμη και το γεγονός πως ένα δάνειο της επιχείρησης περιλαμβάνει χρηματοοικονομικούς όρους. Σε άλλη περίπτωση, για την χορήγηση δανείου στην επιχείρηση μπορεί να ζητηθεί από διαφορετικές τράπεζες εγγύηση και συνεπώς υποθήκη ακινήτων της οντότητας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το πάγιο ενεργητικό να υποθηκεύεται παραπάνω από μία φορά, πράγμα που δεν υφίσταται διότι σε περίπτωση που χρειαστεί, δεν θα καταφέρουν να αποζημιωθούν όλοι οι τραπεζικοί πιστωτές της.

Επιπροσθέτως, τα λογιστικά πρότυπα αναφέρουν πως είναι απαραίτητη και υποχρεωτική η γνωστοποίηση όλων των αποφάσεων του δικαστηρίου αλλά και των ρυθμιστικών αρχών, οι οποίες μειώνουν την αξία του ενεργητικού της επιχείρησης ή μας επισυνάπτουν τις μη καταγεγραμμένες υποχρεώσεις. Αυτό είναι αρκετά σημαντικό, διότι οι μέτοχοι οφείλουν να τις γνωρίζουν. Εν συνεχεία, ένα ακόμη στοιχείο που πρέπει να γνωρίζουν οι μέτοχοι μιας εταιρείας με βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα είναι οι συναλλαγές συνδεδεμένων μερών. Από αυτές είναι πιθανό να προκύψει σημαντική διαχειριστική απάτη εφόσον διενεργούνται συναλλαγές μεταξύ εταιρειών οι οποίες ελέγχονται από τη μία επιχείρηση ή από κάποια τρίτη που όμως συνδέεται και με τις άλλες δύο.

Σοβαρές ενδείξεις που μας εκδηλώνουν πιθανή απόκρυψη σημαντικών γνωστοποιήσεων είναι:

- Η ιδιαίτερα άμεση και ταχεία κερδοφορία της επιχείρησης, ιδιαίτερα όταν αυτό δε δικαιολογείται από τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται. Αυτό διαπιστώνεται όταν εταιρείες του ίδιου τομέα δεν εμφανίζουν τόσο γρήγορη και ασυνήθιστη ανάπτυξη μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα. (πχ κλάδος τεχνολογίας)
- Ο εντοπισμός ασυνήθιστων, πολύπλοκων και ιδιαίτερων συναλλαγών της εταιρείας, ειδικότερα κοντά στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου που δημιουργεί ερωτήματα για το πραγματικό αποτέλεσμα που εμφανίζεται στις καταστάσεις.
- Η ύπαρξη ενός ατόμου ή μιας ομάδας στη διοίκηση της επιχείρησης, χωρίς ιδιαίτερους μηχανισμούς ελέγχου.
- Η αδυναμία επίβλεψης της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου από την ομάδων ελεγκτών ή από τη διοίκηση της οντότητας.
- Η άκαρπη επικοινωνία, εφαρμογή και επιβολή των δεοντολογικών αρχών της εταιρείας από την διοίκηση.
- Ο εντοπισμός των σημαντικών συναλλαγών της επιχείρησης με συνδεδεμένα μέρη ή με εταιρείες που δεν υποβάλλονται σε λογιστικό έλεγχο.

- Ο εντοπισμός σημαντικών κινήσεων τραπεζικών λογαριασμών της εταιρείας ή θυγατρικών εταιρειών σε φορολογικούς παραδείσους.
- Η ύπαρξη ιστορικού παραβιάσεων των νόμων και κανονισμών σε βάρος της επιχείρησης ή των μελών της διοίκησης.
- Η επιβολή περιορισμών στον ελεγκτή (επίσημα ή ανεπίσημα) για το πως θα φέρει εις πέρας το έργο του, πράγμα που τον δυσκολεύει και του δημιουργεί πρόβλημα στη πρόσβαση του σε πληροφορίες ή άτομα.

4.6 ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΓΙΩΝ

Μελετώντας το πάγιο Ενεργητικό μιας οντότητας διαπιστώνουμε πως μπορεί να παραποιηθεί με ποικίλους τρόπους. Οι πιο συνήθεις εξ αυτών είναι:

- ⇒ Η καταχώρηση εικονικών πάγιων περιουσιακών στοιχείων.
- ⇒ Η παραποίηση και αλλοίωση της αξίας των παγίων.
- ⇒ Η αντικανονική κεφαλαιοποίηση των αποθεμάτων και ιστορικού-αρχικού κόστους.

Η καταχώρηση εικονικών παγίων στο ενεργητικό μιας επιχείρησης αναφέρεται στην πρακτική της καταχώρησης ανύπαρκτων ή φανταστικών περιουσιακών στοιχείων στα βιβλία της επιχείρησης. Αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όπως η δημιουργία φανταστικών περιουσιακών αγαθών ή η υπερεκτίμηση των αξιών των πραγματικών περιουσιακών στοιχείων. Όσον αφορά την υπερεκτίμηση της αξίας των παγίων περιουσιακών στοιχείων, παρατηρούμε πως αυτό επιτυγχάνεται όταν το πάγιο δεν καταχωρείται στο κόστος του αλλά στην εγγραφή βρίσκεται με διογκωμένη αξία. Ακόμη, μια άλλη παρόμοια μέθοδος είναι η καταχώρηση μισθωμένου εξοπλισμού ως στοιχείου ενεργητικού, παρόλο που αυτός δεν ανήκει στην επιχείρηση. Ο σκοπός αυτών των πρακτικών είναι η αύξηση της αξίας του ενεργητικού και η παρουσίαση μιας παραπλανητικής εικόνας για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

Επιπλέον, η κεφαλαιοποίηση του κόστους που δεν έχει άμεση επαφή με το πάγιο περιουσιακό στοιχείο, όπως είναι τα μεταφορικά έξοδα, οι ναύλοι, πιθανοί χρηματοοικονομικοί τόκοι κλπ., δεν θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στο κόστος του παγίου. Σε πιθανή προσπάθεια απάτης, ο δράστης μπορεί να υπερτιμήσει το στοιχείο, συμπεριλαμβάνοντας τέτοια κόστη στο συνολικό κόστος του παγίου. Με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, οι επενδυτές αλλά και οι μέτοχοι της εταιρείας επιβάλλεται να γνωρίζουν και να ελέγχουν το ύψος των αποσβέσεων και γενικότερα το μητρώο των παγίων.

Κάθε χρόνο θα πρέπει ο αρμόδιος εσωτερικός ελεγκτής να προβαίνει σε καταμέτρηση των παγίων περιουσιακών στοιχείων και να το συμφωνεί με το μητρώο παγίων. Επίσης, η απογραφή θα βοηθούσε ιδιαίτερα να υπάρξει πλήρη επαλήθευση στις ποσότητες

αλλά και στις αποτιμήσεις που παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις με το τι υφίσταται στην πραγματικότητα.

Κάποιες πιθανές ενδείξεις που μπορούν να μας υποδείξουν πιθανές παράνομες ενέργειες σχετικά με εικονικές αποσβέσεις και αντικανονική αποτίμηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού είναι:

- Η ασυνήθιστη αύξηση του πάγιου ενεργητικού, τη στιγμή που άλλες εταιρείες του ίδιου κλάδου εμφάνισαν μείωση του κεφαλαίου που είναι δεσμευμένο σε πάγιο ενεργητικό.
- Η παρατήρηση ασυνήθιστης αύξησης των πωλήσεων ανά ημέρα στις λογιστικές απαιτήσεις,
- Η αλλαγή στη σχέση μεταξύ των παγίων στοιχείων ενεργητικού και την αποτίμηση.
- Η ακατανόητα μεγάλη αύξηση του περιθωρίου κέρδους σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις του ίδιου τομέα.
- Η επιμονή για την επιλογή των λογιστικών αρχών και των προσδιορισμών των αποτιμήσεων που θα ακολουθήσει η οντότητα από άτομα που δεν ανήκουν στην οικονομική διοίκηση της εταιρείας.
- Η συνεχής αρνητική ταμειακή ροή της οντότητας ή η αδυναμία παραγωγής ταμειακής ροής, ενώ ταυτόχρονα παρατηρούμε να ανακοινώνονται κέρδη και αύξηση κερδών.
- Στοιχεία του ενεργητικού αλλά και του παθητικού της επιχείρησης που είναι βασισμένα σε αποτιμήσεις, οι οποίες στηρίζονται σε υποκειμενικά κριτήρια που είναι δύσκολο να επαληθευτούν και τελικά να επιβεβαιωθούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παραθέσουμε όλο το θεωρητικό υπόβαθρο σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο μιας οντότητας και πως αυτός λειτουργεί. Θα αναλύσουμε τον ορισμό, τα είδη του εσωτερικού ελέγχου και θα μελετήσουμε την αναγκαιότητα της ύπαρξης του μέσα στις επιχειρήσεις. Ακόμη, είναι σημαντικό να αναφέρουμε και το πλαίσιο επαγγελματικής εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου μιας και αποτελεί ένα ιδιαίτερα απαιτητικό και σπουδαίο επάγγελμα στις μέρες μας.

5.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο εσωτερικός έλεγχος, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, έχει διάφορους ορισμούς. Ένας από τους πιο αναγνωρισμένους ορισμούς προέρχεται από το Ινστιτούτο Εσωτερικού Ελέγχου (The Institute of Internal Auditors - ΙΙΑ) και αναφέρει: "Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαδικασία διασφάλισης και συμβολής στην επίτευξη των στόχων μιας οργάνωσης, παρέχοντας μια σύσταση για τη βελτίωση της διαχείρισης των κινδύνων, της ελέγχου και της διαδικασίας διαχείρισης και ελέγχου των δραστηριοτήτων της οργάνωσης."

Ο εσωτερικός έλεγχος όπως αναφέραμε και νωρίτερα, αναφέρεται ουσιαστικά στη διαδικασία αξιολόγησης και παρακολούθησης των επιχειρηματικών διαδικασιών και δραστηριοτήτων μιας οντότητας από την ίδια την οντότητα. Ο σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να διασφαλίζει ότι οι διαδικασίες, οι πολιτικές και οι πρακτικές μιας οντότητας είναι αποτελεσματικές, αποδοτικές και συμμορφώνονται με τους εσωτερικούς κανονισμούς και τις εξωτερικές νομικές απαιτήσεις.

Ο εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες, όπως η αξιολόγηση και η παρακολούθηση των εσωτερικών ελέγχων, η εκτέλεση ανεξάρτητων ελέγχων, ο έλεγχος της συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και οι διαδικασίες αντιμετώπισης των εσωτερικών αδυναμιών και των ανεπαρκειών.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι σημαντικός για τη διασφάλιση της διαφάνειας, της ακεραιότητας και της αξιοπιστίας των διοικητικών και λογιστικών διαδικασιών μιας οντότητας. Αυτό βοηθά στην αποτροπή απάτης, στην αποτελεσματική χρήση των πόρων και στην επίτευξη των στόχων της οντότητας.

5.3 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι εσωτερικοί ελεγκτές μιας οικονομικής μονάδας οφείλουν, σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας (ΙΙΑ, 2013), να τηρούν και να λειτουργούν με βάση κάποιες συγκεκριμένες αρχές και αξίες. Οι αρχές αυτές είναι οι εξής:

⇒ Ακεραιότητα

Η ακεραιότητα είναι μια από τις πιο σημαντικές αρχές που πρέπει να εφαρμόζει ο εσωτερικός ελεγκτής σε οποιαδήποτε επιχείρηση. Η ακεραιότητα συμπεριλαμβάνει την ειλικρίνεια, την εμπιστοσύνη και την αξιοπιστία που οφείλει να πρεσβεύει ο ελεγκτής σε κάθε εκτέλεση των καθηκόντων του καθώς επίσης και στην αναφορά των αποτελεσμάτων των ελεγκτικών διαδικασιών του. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διατηρούν υψηλό επίπεδο ηθικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς, να είναι αμερόληπτοι και να αποφεύγουν συγκρούσεις συμφερόντων. Η ακεραιότητα σημαίνει ότι δεν πρέπει να υπάρχει περιθώριο για απάτες, απειλές ή παραβιάσεις των

εσωτερικών κανονισμών και πολιτικών της εταιρείας. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διατηρούν την ανεξαρτησία τους από εξωτερικές πιέσεις και ενδεχόμενες παρενοχλήσεις, ενισχύοντας την αξιοπιστία του ελέγχου. Επιπλέον, πρέπει να αντιμετωπίζουν τις ευρήματα των ελεγκτικών διαδικασιών με ειλικρίνεια και να παρέχουν σαφείς και ακριβείς αναφορές, επιτρέποντας στη διοίκηση να λαμβάνει σωστές και τεκμηριωμένες αποφάσεις. Η διατήρηση της ακεραιότητας είναι ευθύνη όλων των εμπλεκομένων στον εσωτερικό έλεγχο και συμβάλλει στην δημιουργία ενός υγιούς και αξιόπιστου περιβάλλοντος ελέγχου.

⇒ **Αντικειμενικότητα**

Η αντικειμενικότητα είναι εκείνη η αρχή που επιβάλλει ότι οι ελεγκτές πρέπει να είναι αντικειμενικοί και να αξιολογούν αντικειμενικά τα δεδομένα και τα ευρήματα κατά τη διάρκεια των ελεγκτικών τους διαδικασιών. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αποφεύγουν την επηρεασμένη ή προκατειλημμένη αξιολόγηση και να μην προωθούν προσωπικά συμφέροντα ή αντιλήψεις κατά τη διεξαγωγή των ελέγχων. Αντίθετα, πρέπει να βασίζονται στις αξιολογήσεις τους σε αντικειμενικά κριτήρια, πραγματικά γεγονότα και αντικειμενικές αποδείξεις. Η αντικειμενικότητα διασφαλίζει την αξιοπιστία και την ακεραιότητα των ελεγκτικών διαδικασιών και των αναφορών που παρέχονται στη διοίκηση και στους ενδιαφερομένους. Αυτό είναι κρίσιμο για τη διασφάλιση ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται βασίζονται σε αντικειμενικά δεδομένα και όχι σε υποκειμενικές αντιλήψεις ή προκαταλήψεις, προσφέροντας έτσι μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εσωτερικό έλεγχο και στα αποτελέσματά του.

⇒ **Εμπιστευτικότητα**

Η εμπιστευτικότητα είναι μια θεμελιώδης αρχή που πρέπει να τηρείται από τον ελεγκτή στη διεξαγωγή των ελεγκτικών του καθηκόντων. Η αρχή αυτή, απαιτεί από όλους τους ελεγκτές ανεξαιρέτως, πως πρέπει να διατηρούν απόλυτη εμπιστευτικότητα και εχεμύθεια όσον αφορά τις πληροφορίες και τα δεδομένα που προέρχονται από τις ελεγκτικές διαδικασίες και τα ευρήματά τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν πρόσβαση σε ευαίσθητες πληροφορίες και προσωπικά δεδομένα σχετικά με τη λειτουργία και τα οικονομικά στοιχεία της οντότητας. Είναι καθήκον τους λοιπόν να διασφαλίζουν ότι αυτές οι πληροφορίες δεν διαρρέουν, δεν χρησιμοποιούνται για προσωπικά οφέλη και δεν αποκαλύπτονται σε μη εξουσιοδοτημένα πρόσωπα. Η εμπιστευτικότητα είναι σημαντική για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των ελεγκτών και των στελεχών της διοίκησης. Οι ελεγκτές πρέπει να προστατεύουν τις ευαίσθητες πληροφορίες στις οποίες έχουν πρόσβαση λόγω της ειδικότητάς τους, δείχνοντας έτσι ότι είναι αξιόπιστοι και επαγγελματίες στη διαχείριση των δεδομένων της εταιρείας. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί πως η εμπιστευτικότητα συνδέεται άρρηκτα με τη συμμόρφωση στους νόμους και τους κανονισμούς σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τη διαχείριση των πληροφοριών. Αυτό σημαίνει πως είναι δική τους προσωπική υπόθεση να αποθηκεύσουν και να διαφυλάξουν τα δεδομένα, προστατεύοντας έτσι την ιδιωτικότητα και τα δικαιώματα των ατόμων που σχετίζονται με τις ελεγκτικές διαδικασίες.

⇒ **Επάρκεια**

Η επάρκεια είναι μια ακόμα ουσιώδης αρχή που μας υποδεικνύει τις γνώσεις, την εμπειρία αλλά και το χαρακτήρα που θα πρέπει να έχει ο εσωτερικός ελεγκτής. Για να είναι ο ίδιο αποτελεσματικός, θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι ελεγκτικές του διαδικασίες είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση των κινδύνων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η επιχείρηση. Αυτό περιλαμβάνει την ανάλυση των διαδικασιών, των συστημάτων και των ελεγκτικών διαδικασιών της οικονομικής μονάδας, καθώς και την αξιολόγηση των κινδύνων που μπορεί να επηρεάσουν την επίτευξη των στόχων της. Επιπρόσθετα, η επάρκεια αφορά τη σωστή χρήση των πόρων, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης του κατάλληλου αριθμού ελεγκτικών και επαγγελματικών πόρων για τη διεξαγωγή των ελεγκτικών διαδικασιών. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει επίσης να εξασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες τους είναι αποτελεσματικές και ανταποκρίνονται στους στόχους της ελεγκτικής διαδικασίας. Η επάρκεια είναι σημαντική για τη διασφάλιση ότι οι ελεγκτικές διαδικασίες είναι άκρως αποτελεσματικές στην ανίχνευση προβλημάτων και παραλείψεων καθώς και στην προστασία των συμφερόντων της οντότητας. Αν οι πόροι και ο χρόνος δεν είναι επαρκείς, μπορεί να υπάρχει έλλειψη κάλυψης και κίνδυνος να μην ανιχνευθούν προβλήματα που μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην οντότητα.

5.4 ΕΙΔΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο εσωτερικός έλεγχος οφείλει να εξυπηρετεί όλα τα τμήματα μιας οντότητας σε οποιοδήποτε κλάδο κι αν δραστηριοποιείται, έτσι ώστε να μπορεί να επιφέρει στην επιχείρηση αξιόπιστα και αξιόλογα αποτελέσματα. Κάτι τέτοιο όμως απαιτεί την αμέριστη υποστήριξη της διοίκησης, κάτι που συχνά βλέπουμε πως δεν ισχύει. Αρκετές φορές συναντάμε ακριβώς το αντίθετο, μια διοίκηση δηλαδή που παρεμποδίζει το έργο των ελεγκτών είτε αφορά τον εσωτερικό είτε τον εξωτερικό έλεγχο της οντότητας.

Το τελευταίο διάστημα όμως παρατηρούμε πως ο εσωτερικός έλεγχος έχει καταφέρει να αποκτήσει ισχυρή θέση και παρουσία μέσα στις επιχειρήσεις και έχει γίνει πλέον απαραίτητο κομμάτι τους αφού, όπως ήδη επισημάναμε νωρίτερα, ένας από τους βασικούς του στόχους είναι να προσθέτει αξία στην οντότητα. Παρατηρούμε πως υφίστανται παραπάνω από ένα είδος τέτοιων ελέγχων, οι οποίοι αλληλοσυμπληρώνονται.

Τα είδη, λοιπόν, του εσωτερικού ελέγχου μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε διάφορους τομείς ανάλογα με τη φύση των ελεγχόμενων διαδικασιών. Τα είδη του εσωτερικού ελέγχου διακρίνονται σε:

- ⇒ Οικονομικός/Λογιστικός έλεγχος
- ⇒ Διοικητικός έλεγχος
- ⇒ Λειτουργικός έλεγχος
- ⇒ Έλεγχος παραγωγής

Ο οικονομικός/λογιστικός έλεγχος αναφέρεται στον τύπο εσωτερικού ελέγχου που επικεντρώνεται στην αξιολόγηση και επαλήθευση των οικονομικών διαδικασιών και των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης. Ο οικονομικός λογιστικός έλεγχος αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κομμάτια του εσωτερικού ελέγχου μιας οντότητας καθώς διαφυλάττει και ελέγχει την πορεία και την χρήση των οικονομικών πόρων της. Ο κύριος στόχος του οικονομικού/λογιστικού ελέγχου είναι η διασφάλιση της ακρίβειας, της εγκυρότητας και της πληρότητας των οικονομικών αναφορών της οργάνωσης καθώς και η αναγνώριση και πρόληψη πιθανών λαθών, απατών ή παρατυπιών. Ο οικονομικός/λογιστικός εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει διάφορες διαδικασίες και δραστηριότητες, όπως η επαλήθευση των λογιστικών καταγραφών (σε αποδείξεις, τιμολόγια, αποθέματα κλπ.) και η ανεξαρτησία των λογιστικών λειτουργιών.

Ο διοικητικός έλεγχος μας παρουσιάζει τον τύπο εσωτερικού ελέγχου που ασχολείται με την αξιολόγηση και τη βελτίωση των διοικητικών διαδικασιών και των επιπέδων αποτελεσματικότητας στη διοίκηση μιας οντότητας. Ο στόχος του διοικητικού εσωτερικού ελέγχου είναι να βελτιώσει την απόδοση και την αποτελεσματικότητα της οργάνωσης, να διασφαλίσει την εφαρμογή της στρατηγικής και των στόχων της εταιρείας, και να προσφέρει συστάσεις για βελτιώσεις όπου απαιτείται. Ο διοικητικός εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει διάφορες διαδικασίες και δραστηριότητες, όπως τη παρακολούθηση των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις μεθόδους λειτουργίας της επιχείρησης, τη παρακολούθηση και την αξιολόγηση των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων της οντότητας για την εντοπισμό πιθανών προβλημάτων ή αδυναμιών στις διοικητικές λειτουργίες αυτής καθώς και τη πρόληψη και διόρθωση των προβλημάτων που εντοπίζονται. Ο διοικητικός έλεγχος είναι καθοριστικός για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων και την ενίσχυση της αποτελεσματικής λειτουργίας της εταιρείας.

Ο λειτουργικός έλεγχος αποτελεί αναγκαίο τμήμα, άρρηκτα συνδεδεμένο, του εσωτερικού ελέγχου μιας οντότητας καθώς εστιάζει στην αξιολόγηση και τη βελτίωση των καθημερινών λειτουργικών διαδικασιών και δραστηριοτήτων της οικονομικής μονάδας. Σε αυτόν τον τύπο ελέγχου, ο εσωτερικός ελεγκτής καλείται να ερευνήσει τις διαδικασίες εργασίας, τον τρόπο διαχείρισης των πόρων, την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών παραγωγής και την συμμόρφωση με τους κανονισμούς και τις πολιτικές της οντότητας. Ο στόχος του λειτουργικού ελέγχου είναι να διασφαλίσει ότι οι εργασιακές διαδικασίες είναι αποτελεσματικές, αποδοτικές και συνάδουν με τους στόχους της εταιρείας. Επιπροσθέτως, προσδιορίζει τυχόν ανεπάρκειες και προβλήματα στις λειτουργίες και προσφέρει συστάσεις για πιθανές βελτιώσεις που μπορούν να αναβαθμίσουν τον τρόπο λειτουργίας της εκάστοτε οντότητας. Ο λειτουργικός έλεγχος συμβάλλει ενεργά στην επίτευξη της αποτελεσματικής διαχείρισης των εσωτερικών διαδικασιών, την ανάπτυξη αποδοτικών οργανωτικών δομών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας της εταιρείας.

Ο έλεγχος παραγωγής είναι ένα από τα πιο ουσιαστικά και σημαντικά μέρη του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης, κυρίως δε όταν πρόκειται για οντότητες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της κατασκευής ή της παραγωγής προϊόντων. Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει την αξιολόγηση του αποθεματικού καθώς και την αξιολόγηση του ποιοτικού ελέγχου και των προτύπων ασφάλειας στο εργασιακό περιβάλλον. Βασικός σκοπός του είναι να τηρούνται τα χρονοδιαγράμματα, να προφυλάσσεται η αποτελεσματικότητα της παραγωγής και η συμμόρφωση με τις προδιαγραφές ποιότητας, να υπάρχει όσο το δυνατόν ελάχιστη σπατάλη και φυσικά να διασφαλίζεται η ασφάλεια των εργαζομένων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές παραγωγής εκτιμούν τις διαδικασίες και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των προϊόντων, ελέγχουν την αποτελεσματικότητα του αποθεματικού υλικών και εξαρτημάτων, και εξετάζουν τον τρόπο παρακολούθησης της ποιότητας των προϊόντων. Ακόμη, οφείλουν να δίνουν συστάσεις για βελτιώσεις στις διαδικασίες παραγωγής και την εξοικονόμηση πόρων, συνεισφέροντας έτσι στην ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής παραγωγικής διαδικασίας και στην επίτευξη υψηλών επιπέδων ποιότητας και αποδοτικότητας στην οικονομική μονάδα.

Αυτά είναι τα κύρια είδη του εσωτερικού ελέγχου. Καθένα από αυτά έχει τον δικό του στόχο και πεδίο εφαρμογής, ανάλογα με τις ανάγκες και τις προκλήσεις μιας οργάνωσης.

5.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να είναι άκρως αποτελεσματικοί και σε εγρήγορση ανά πάσα στιγμή για τον εντοπισμό και την ανίχνευση πιθανής οικονομικής απάτης στο εσωτερικό περιβάλλον της οικονομικής μονάδας. Ένας εσωτερικός οικονομικός ελεγκτής έχει κρίσιμο ρόλο στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης. Η ευθύνη του περιλαμβάνει την αξιολόγηση, την παρακολούθηση και την ενίσχυση των εσωτερικών διαδικασιών και διαχείρισης κινδύνων με σκοπό τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της αποτελεσματικότητας των λογιστικών και οικονομικών διαδικασιών της επιχείρησης. Σε αντίθεση με τους εξωτερικούς ελεγκτές της οντότητας, ο εσωτερικός έλεγχος είναι πιο αποτελεσματικός στην διερεύνηση πιθανής απάτης, διότι διαθέτει περισσότερο χρόνο στη διάθεσή του για τη διενέργεια του ελέγχου και σίγουρα διαθέτει μια ευνοϊκότερη θέση έτσι ώστε να παρακολουθεί τις διαδικασίες και να εντοπίζει πιο εύκολα σημάδια που θα μαρτυρούσαν πιθανότητα οικονομικής διαφθοράς. Συνεπώς, η ευνοϊκότερη θέση του στη δομή του ελέγχου, η εξειδίκευση του, η γνώση του υπόλοιπου προσωπικού, η γνώση των επιχειρηματικών συνθήκων καθώς και η άρτια κατάρτιση του δημιουργούν ένα καλά οχυρωμένο σύνολο εσωτερικού ελέγχου το οποίο είναι σε θέση να εντοπίσει και να διερευνήσει ενδείξεις που μας οδηγούν σε πιθανά κρούσματα απάτης.

Σύμφωνα με τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA), οι εσωτερικοί ελεγκτές επιβάλλεται να διακατέχουν ενεργό και σημαντικό ρόλο στην ανίχνευση και αξιολόγηση περιπτώσεων απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Απαιτούν

από εκείνους να ορίζουν κόκκινες σημαίες (red flags) σε περίπτωση πιθανής απάτης, να ερευνούν εντατικά τα συμπτώματα της απάτης και τέλος να αναφέρουν αναλυτικά αυτά τα οποία εντόπισαν στην ελεγκτική επιτροπή αλλά και στη διοίκηση της οικονομικής μονάδας.

Ένας ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να περίπτωση ευρημάτων να ακολουθήσει κάποιους συγκεκριμένους κανονισμούς. Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240, οι ευθύνες του ορκωτού ελεγκτή σε περίπτωση που διαπιστώσει την ύπαρξη απάτης, είναι οι εξής:

- Αρχικά, να εντοπίσει και να αξιολογήσει τους κινδύνους ουσιώδους σφάλματος στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της οικονομικής μονάδας.
- Στη συνέχεια, να συλλέξει και να αποκτήσει τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για τους κινδύνους που εντόπισε και να σχεδιάσει τις ελεγκτικές διαδικασίες που θα ακολουθηθούν.
- Και τέλος, να λάβει τα κατάλληλα μέτρα σε περίπτωση που υπάρξει υποψία για πιθανό οικονομικό έγκλημα κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι τελευταίες δεκαετίες μας αποκάλυψαν πολλά φαινόμενα απάτης και σκανδάλων σε εταιρείες κολοσσούς σε Ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο. Στις περισσότερες περιπτώσεις φαινομένων απάτης σε μεγάλες οντότητες συναντάμε παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ψευδείς στοιχεία, απόκρυψη γεγονότων, δωροδοκίες κλπ. Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε μερικά από τα πιο γνωστά και μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που έλαβαν χώρα στην Ευρώπη αλλά και στην Αμερική. Τα σκάνδαλα αυτά κόστισαν σε μετόχους, επενδυτές, πιστωτές αλλά και εργαζομένους καθώς χάθηκαν δισεκατομμύρια ευρώ. Κάποιες από αυτές τις οικονομικές απάτες συντέλεσαν στη δημιουργία νέων κανόνων και νόμων σχετικά με τους ελέγχους στις μεγάλες επιχειρήσεις.

6.2 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Enron

Η εταιρεία Enron συστάθηκε το 1985 μετά από τη συγχώνευση δύο μεγάλων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, της Huston Natural Gas και της Internorth. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι Ηνωμένες Πολιτείες, μέσα από νομοθετική ρύθμιση, άνοιξαν την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας δίνοντας έτσι στην Enron αλλά και στις υπόλοιπες εταιρείες κοινής ωφέλειας την δυνατότητα μεγάλης ανάπτυξης. Έτσι, μέσα στα επόμενα έτη, η Enron γνώρισε ιδιαίτερα ανοδική πορεία και σημείωνε υψηλά κέρδη.

Στη συνέχεια, η εταιρία προχώρησε στην ίδρυση offshore (υπεράκτια εταιρεία) εταιρειών με στόχο να επιτύχει φορολογικά οφέλη και να αποφύγει τη φορολογία, αυξάνοντας έτσι τα κέρδη της. Οι ονομασίες αυτών των εταιρικών οντοτήτων ήταν Bob West Treasure, Jedi, και Hawaii. Αυτή η κίνηση επέτρεψε στην Enron να φαίνεται ότι είχε μεγαλύτερα κέρδη από ό,τι πραγματικά είχε και με αυτό το τρόπο να καταφέρει να εκτοξεύσει τη τιμή της μετοχής της στα ύψη. Αυτό ουσιαστικά δημιούργησε μια ψεύτικη εικόνα επιτυχίας για την εταιρία στο εξωτερικό της περιβάλλον, ενώ παράλληλα επέτρεψε στους υπευθύνους της να το εκμεταλλευτούν για προσωπικό τους κέρδος. Το προσωπικό και τα μέλη της Enron είχαν πλήρη εικόνα για τις υπεράκτιες εταιρείες όπου κρύβονταν οι οικονομικές απώλειες της Enron, ενώ αντίθετα οι επενδυτές δεν είχαν καμία επίγνωση αυτού.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ο Πρόεδρος Jeffrey Skilling με αθέμιτες λογιστικές πρακτικές κατάφερε να παρουσιάσει πολύ υψηλά κέρδη με την διαφορά πως η πραγματική εικόνα των ισολογισμών να είναι τελείως διαφορετική και σίγουρα μη επιθυμητή. Υιοθέτησε τη λογιστική της αγοραίας αξίας, όπου μελλοντικά κέρδη της εταιρείας από συμφωνίες του παρόντος λογίζονταν επιτόπου στα βιβλία της Enron. Μια τέτοια κίνηση εκτόξευε τα κέρδη της και προσέλκυε εν δυνάμει επενδυτές. Σημαντικό είναι να σημειώσουμε πως σε μια συνάντηση ανάμεσα στον αναλυτή της Wall Street Richard Grubman και στον Jeffrey Skilling, υπήρξε μια ένταση όταν ο αναλυτής έκανε κρούση προς τον Πρόεδρο της εταιρείας πως η Enron είναι η μόνη οντότητα που δεν προχωρούσε στη δημοσίευση του ισολογισμού μαζί με τη κατάσταση των αποτελεσμάτων, αμφισβητώντας έτσι τα αποτελέσματα και την κερδοφορία της εταιρείας.

Μέσα στο 2001, το τοπίο άρχισε να θολώνει όταν το περιθώριο κέρδους της εταιρείας παρέμενε στο 2% περίπου, η τιμή της μετοχής άρχισε να πέφτει σε σχέση με ένα έτος πριν αλλά η Enron συνέχισε να ανακοινώνει κέρδη σχεδόν τριπλάσια από το προηγούμενο της τρίμηνο. Εκείνη τη περίοδο και ο ίδιος ο Jeffrey Skilling ανακοίνωσε πως θα αποχωρούσε από την εταιρεία για προσωπικούς λόγους καθώς επίσης παραδέχθηκαν πως η εταιρεία έκανε χρήση διαιτητικών συναλλαγών με τις θυγατρικές της. Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα την ανησυχία των επενδυτών και σίγουρα την αδυναμία τους να κατανοήσουν τι πραγματικά συμβαίνει. Στα τέλη του 2001, η Enron δηλώνει πτώχευση και αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες πτωχεύσεις στην ιστορία των ΗΠΑ.

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως με την πτώχευση της Enron μνημόθηκε και η ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen που ήταν μια από τις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η Arthur Andersen κατηγορήθηκε για παράλειψη καθηκόντων, για ανευθυνότητα, παραπλάνηση ακόμη και για απάτη καθώς ήταν αυτή αρμόδια για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Enron και έτσι της επιβλήθηκαν σημαντικές χρηματικές αποζημιώσεις. Το σκάνδαλο αυτό αποτέλεσε την αφορμή για την έκδοση νέων κανόνων και όρων σχετικά με τις συνεργασίες μεταξύ οντοτήτων και ελεγκτικών εταιρειών.

6.2 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Parmalat

Η εταιρεία Parmalat ιδρύθηκε στην πόλη Πάρμα της Ιταλίας το 1961 από τον επιχειρηματία Calisto Tanzi και δραστηριοποιούνταν στο χώρο των τροφίμων και πιο συγκεκριμένα στα γαλακτοκομικά προϊόντα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, και ύστερα από αλλαγές στην ιταλική νομοθεσία, η Parmalat κατάφερε να εξελιχθεί σε μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες γαλακτοκομικών προϊόντων στον κόσμο και πιο συγκεκριμένα να σκαρφαλώσει στη πρώτη θέση ανάμεσα σε τόσες ανταγωνίστριες εταιρείες όσον αφορά την αγορά της Ιταλίας.

Η πολιτική της εταιρείας που κατάφερε τότε να την φτάσει σε ένα τόσο υψηλό επίπεδο ήταν η εξής: ανακάλυπτε μικρές επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου οι οποίες δεν είχαν καθόλου καλή οικονομική κατάσταση και τις εξαγόραζε σε τιμή ευκαιρίας. Με τον τρόπο αυτό, επέκτεινε τον όμιλο και φυσικά τα προϊόντα που παραγόntonταν είχαν πλέον την επωνυμία της Parmalat. Η πολιτική αυτή επηρέασε θετικά την εταιρεία και μάλιστα της έδωσε τη δυνατότητα να επεκταθεί και να αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό.

Στα τέλη όμως της δεκαετίας του 1980, κι ενώ είχε ήδη κατορθώσει να γίνει μια εταιρεία ορόσημο σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, άρχισαν να δημιουργούνται διάφορα θέματα καθώς η Parmalat στηριζόταν κυρίως σε χρηματοδοτήσεις μέσω τραπεζικών δανείων. Συνεπώς διαπιστώθηκε πως η εξαγορά των μικρών επιχειρήσεων έκανε και καλό αλλά κακό στην εταιρεία διότι με τον τρόπο αυτό η εταιρεία δεν μπορούσε να έχει τον πλήρη έλεγχο των κερδών της. Στα τέλη της δεκαετίας το 1990, η Parmalat παρουσίαζε πολλά χρέη, αόριστες χρηματοοικονομικές καταστάσεις αλλά προέβαινε και σε έκδοση ομολόγων, πράγμα που δημιουργούσε σύγχυση αλλά και ανησυχία στους επενδυτές. Παρόλα ταύτα, κατόρθωνε με τα υψηλά κέρδη που παρουσίαζε να κατευνάζει την αναστάτωση που η ίδια είχε δημιουργήσει στους ενδιαφερομένους.

Η πτώση της ξεκίνησε όταν βρέθηκε μια επίσημη επιστολή, η οποία προερχόταν από την Bank of America και ανέφερε πως η θυγατρική εταιρεία της Parmalat, Bonlat (με έδρα στις Κέιμαν) διαθέτει συμβόλαια αξίας περίπου τεσσάρων δισεκατομμυρίων ευρώ στην αμερικανική τράπεζα. Τότε, ο Φαούστο Τόνα, που ήταν οικονομικός διευθυντής της εταιρείας, αποκάλυψε πως αυτός μαζί με κάποια άλλα άτομα είχαν προσωπικό

χρηματικό όφελος από κεφάλαια άλλων θυγατρικών εταιρειών που ανήκαν στην Parmalat. Αργότερα βέβαια, αποδείχθηκε πως αυτή η επιστολή του 2002 ήταν πλαστή και πως η θυγατρική εταιρεία Bonlat δεν είχε λογαριασμούς στην αμερικανική τράπεζα.

Στη συνέχεια όμως, μετά από αυτές τις αποκαλύψεις, οι ανησυχίες των επενδυτών επισφραγίστηκαν καθώς η Parmalat αποκαλύφθηκε πως αδυνατούσε να ρευστοποιήσει 500 εκατομμύρια ευρώ που είχε επενδύσει σε αμοιβαία κεφάλαια, ενώ ταυτόχρονα αδυνατούσε να πληρώσει 150 εκατομμύρια ευρώ σε ομολογιούχους. Έτσι, το 2003 ήρθε η πτώχευση της εταιρείας και συνάμα ο Calisto Tanzi μαζί με άλλα στελέχη της εταιρείας κατηγορήθηκαν για οικονομική απάτη, παραπλάνηση των επενδυτών και ξέπλυμα μαύρου χρήματος.

Στο σημείο αυτό, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε πως υπάρχει μια ταύτιση ανάμεσα στο προηγούμενο σκάνδαλο που αναλύσαμε της Enron και αυτό της Parmalat. Και στις δυο περιπτώσεις οι αρχές που εξετάζαν τις υποθέσεις έριξαν μεγάλο μερίδιο ευθυνών στις ελεγκτικές εταιρείες που ήταν αρμόδιες για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εκάστοτε εταιρείας. Στην περίπτωση της Parmalat οι ελεγκτικές εταιρείες που ήταν υπεύθυνες για τον έλεγχο τους ήταν: η Grand Thorton μέχρι το 1999 και στη συνέχεια η Deloitte. Βέβαια μία ακόμη παρατυπία η οποία διαπιστώθηκε ήταν πως ενώ, βάση της ιταλικής νομοθεσίας επιβάλλεται η εναλλαγή των ελεγκτικών εταιρειών στις οντότητες σε μικρά χρονικά διαστήματα, στην πραγματικότητα η Grand Thorton συνέχισε να ελέγχει τη θυγατρική της Parmalat (Bonlat), παρότι είχε ήδη αναλάβει τις αρμοδιότητες αυτές η Deloitte στη Parmalat.

6.4 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Xerox

Η εταιρεία Xerox είναι μια αμερικανική πολυεθνική επιχείρηση που ιδρύθηκε το 1906 και δραστηριοποιούνταν στη παραγωγή φωτογραφικού υλικού και συναφούς εξοπλισμού. Η τότε επωνυμία της ήταν The Haloid Photographic Company και περίπου το 1965 ξεκίνησε να επεκτείνεται και στην κατασκευή φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων μιας και η ίδια παρακολουθούσε την εξέλιξη της τεχνολογίας και τις καινοτομίες της. Το 1946, και ύστερα από μεγάλη συμφωνία που υπέγραψε με τον εφευρέτη Chester Calson (ο οποίος ανακάλυψε τη φωτοτυπία), ο Joseph Wilson υιός του ιδρυτή της εταιρείας αποφάσισε να την μετονομάσει σε Xerox.

Η εξέλιξη αλλά και η ανάπτυξη της εταιρείας ήταν αρκετά μεγάλη μέσα στη πορεία των ετών. Αργότερα όμως, αποδείχτηκε πως η ανάπτυξη αυτή ήταν απόρροια της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας και συνεπώς της παραπλάνησης των μετόχων αλλά και των επενδυτών. Τον Απρίλιο του 2002, η Xerox δέχεται μήνυση από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με τη κατηγορία της απάτης. Συγκεκριμένα την κατηγορεί για εξαπάτηση του αμερικανικού δημοσίου κατά τα έτη 1997-2000, αφού όπως υποστήριζε η Επιτροπή, η εταιρεία ακολουθούσε τακτικές παραποίησης των οικονομικών της καταστάσεων.

Στην ουσία των πραγμάτων, η Xerox παρουσίαζε ως πωλήσεις τα έσοδα της από τις μισθώσεις των φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων της την στιγμή που υπογράφονταν η εκάστοτε σύμβαση, αντί να τα καταγράφει ως έσοδα της εταιρείας καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης. Έτσι, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς απήγγειλε κατηγορίες στην εταιρεία πως με τις λογιστικές τακτικές που ακολουθούσε παραβίαζε τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές αλλά και εξαπατούσε τους εν δυνάμει επενδυτές όσο και τη Wall Street. Πιο συγκεκριμένα με τις τακτικές που χρησιμοποιούσε κατόρθωνε να παρουσιάζει μεγάλη αύξηση των κερδών προ φόρων κατά τα έτη 1997-2000 και σίγουρα στόχευε στην αύξηση της τιμής της μετοχής της. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υποστήριζε ακόμη πως τα στελέχη της εταιρείας είχαν επίγνωση του θέματος σχετικά με τις λογιστικές τακτικές που ακολουθούσε η Xerox.

Και σε αυτή τη περίπτωση αξίζει να δούμε τη στάση της ελεγκτικής εταιρείας που ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της Xerox. Σε αυτή την οικονομική απάτη αρμόδια ήταν η KPMG, η οποία προσπάθησε να καλύψει τις παραποιήσεις των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας μιας και είχε ως απώτερο στόχο να συνεχίσει την συνεργασία της με την Xerox και φυσικά να προστατέψει τις απολαβές της για τις υπηρεσίες που παρείχε. Το 2003 η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς καταθέτει μήνυση και στην KPMG και συγκεκριμένα σε τέσσερις ορκωτούς λογιστές, οι οποίοι ήταν και υπεύθυνοι για τον έλεγχο της Xerox. Οι κατηγορίες υποστήριζαν πως η ελεγκτική εταιρεία δεν αποκάλυψε αποκλίσεις αξίας 3 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε έσοδα και 1,4 δισεκατομμυρίων σε κέρδη προ φόρων. Τελικά η KPMG κατέβαλε το 2005 πρόστιμο στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αξίας περίπου 22,50 εκατομμυρίων δολαρίων.

Όσον αφορά την Xerox, κατέβαλε και εκείνη πρόστιμο στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αξίας 10 εκατομμυρίων δολαρίων και μπήκε στη διαδικασία να επαναδιατυπώσει τα οικονομικά της αποτελέσματα για τα έτη 1997-2000. Μέχρι και σήμερα η Xerox συνεχίζει να έχει έντονη και ιδιαίτερα επιτυχημένη παρουσία στην αγορά και μάλιστα σε διεθνές επίπεδο.

6.7 ΣΚΑΝΔΑΛΟ WorldCom

Η εταιρεία WorldCom ήταν μια αμερικανική εταιρεία που ιδρύθηκε το 1983 με την επωνυμία Long Distance Discount Services (LDDS). Η LDDS δραστηριοποιούταν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών και το 1985 ο Bernard Ebbers γίνεται διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας. Το 1989 κατορθώνει, μετά από συγχώνευση της με την Advantage Companies, να εισέλθει στο χρηματιστήριο και να αλλάξει την επωνυμία της σε LDDS WorldCom, και μετά από λίγο καιρό σε WorldCom.

Η πορεία της εταιρείας ήταν ιδιαίτερα ανοδική γι' αυτό και το 1999 η WorldCom ανακοινώνει μια τεράστια συμφωνία συγχώνευσης με την Sprint Corporation αξίας περίπου 130 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η συμφωνία αυτή δεν ευδοκίμησε ποτέ, διότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών και η Ευρωπαϊκή Ένωση έδειξαν τη δυσαρέσκεια τους φοβούμενοι την πιθανότητα δημιουργίας μονοπωλίου. Παρόλα αυτά, αν αυτή η συμφωνία

ολοκληρωνόταν θα ήταν η μεγαλύτερη εταιρική συγχώνευση που θα είχε επιτευχθεί στην ιστορία παγκοσμίως.

Φτάνοντας στο 2002, ερχόμαστε αντιμέτωποι με ένα από τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα της Αμερικής. Το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου της WorldCom αποκαλύπτει οικονομική απάτη αξίας 3,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η εταιρεία παραποιούσε τα αποτελέσματα χρήσεως των τελευταίων τριμήνων με αποτέλεσμα να παρουσιάζει τεράστια κερδοφορία. Μετά από μια τέτοια αποκάλυψη, όπως είναι αναμενόμενο, αμφισβητήθηκε η βιωσιμότητα της εταιρείας και έτσι λίγο αργότερα η WorldCom δηλώνει πτώχευση. Όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια, ο Διευθύνων Σύμβουλος Bernard Ebbers καθώς και πολλά ακόμη υψηλόβαθμα στελέχη της εταιρείας χρησιμοποιούσαν παραπλανητικές και μη αποδεκτές λογιστικές πολιτικές κατά τα έτη 1999-2002 με σκοπό να μπορέσουν να αποκρύψουν την κακή οικονομική θέση της εταιρείας και φυσικά να παρουσιάσουν μια κερδοφόρα επιχείρηση έτσι ώστε να μπορέσουν να αυξήσουν και την τιμή της μετοχής της.

Η μέθοδος που χρησιμοποίησαν για την παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων ήταν η εξής: παρουσίαζε συγκεκριμένα ποσά ως «επενδύσεις», ενώ αυτά αφορούσαν δαπάνες της εταιρείας και ήταν μέρος του λειτουργικού της κόστους. Με τον τρόπο αυτό, απέκρυπταν τα έξοδα από την Κατάσταση Αποτελεσμάτων και τα εμφάνιζαν στον Ισολογισμό με την κεφαλαιοποίηση αυτών. Ακόμη, βρέθηκαν 500 εκατομμύρια δολάρια σε έξοδα υπολογιστών χωρίς κάποιο αποδεικτικό έγγραφο και άλλα 2 δισεκατομμύρια δολάρια σε αμφισβητούμενες εγγραφές.

Ως αποτέλεσμα αυτού, το 2005 ο Διευθύνων Σύμβουλος Bernard Ebbers καταδικάστηκε σε 25 έτη φυλάκισης για συνωμοσία, οικονομική απάτη και παρουσίαση πλαστών εγγράφων. Ακόμη, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι επενδυτές της εταιρείας έχασαν περίπου 180 δισεκατομμύρια δολάρια καθώς επίσης και 30.000 εργαζόμενοι της WorldCom έχασαν την δουλειά τους.

Ακόμα, αξιοσημείωτο είναι και σε αυτό το σκάνδαλο να αναφερθεί πως η ελεγκτική εταιρεία που είχε αναλάβει καθήκοντα ελεγκτή στη WorldCom τη περίοδο των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων ήταν η Arthur Andersen, όπως και στη περίπτωση τη Enron, και κατηγορήθηκε και η ίδια για απόκρυψη σημαντικών εγγράφων. Μετά την αποκάλυψη της απάτης αντικαταστάθηκε από την KPMG και στη συνέχεια άλλαξε την επωνυμία της σε MCI και προχώρησε σε πλήρη αναδιοργάνωση.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως μετά από την αποκάλυψη των δύο αυτών μεγάλων σκανδάλων (Enron και WorldCom), η κυβέρνηση προχώρησε στην δημιουργία νέου νόμου (Sarbanes-Oxley) SOX έτσι ώστε να καταφέρει να προστατέψει τους επενδυτές από τέτοια σκάνδαλα και φυσικά για να μπορέσει να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους ξανά. Μερικές από τις πιο σημαντικές αλλαγές που έφερε είναι οι εξής:

- Μεγαλύτερη πίεση από τις ελεγκτικές επιτροπές
- Επίβαλε υποχρεωτικούς εσωτερικούς ελέγχους για κάθε εισηγμένη εταιρεία
- Αύξησε κατά πολύ τις ποινικές κυρώσεις για απάτες σε τίτλους
- Υποχρέωσε κάθε εταιρία να αλλάζει την ελεγκτική εταιρεία με την οποία συνεργάζεται, κάθε πέντε έτη.

6.6 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Folli Follie Group

Η εταιρεία Folli Follie Group είναι μια ελληνική εταιρεία που ιδρύθηκε το 1986 στην Αθήνα από τον Δημήτριο Κουτσολιούτσο και δραστηριοποιούνταν στην κατασκευή κοσμημάτων αλλά και ρολογιών σε προσιτές τιμές. Η ανταπόκριση ήταν μεγάλη γι αυτό η εταιρεία αποφάσισε να επεκταθεί και στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στην Ιαπωνία το 1995 και 5 έτη μετά στην αγορά της Κίνας. Μέσα σε μερικά χρόνια Όμιλος εκτοξεύεται και αριθμεί πάνω από 200 καταστήματα στη Κίνα, κεντρίζοντας έτσι το ενδιαφέρον του κινέζικου Ομίλου Fosun. Έτσι, το 2011 ο κινεζικός Όμιλος επενδύει 100 εκατομμύρια ευρώ και εισέρχεται στο μετοχικό κεφάλαιο της ελληνικής εταιρείας.

Μέσα στα επόμενα έτη παρατηρείται μια ραγδαία ανάπτυξη της εταιρείας και η ίδια προβαίνει σε διάφορες εξαγορές άλλων εταιρειών με βασικό στόχο την επέκτασή της στην αγορά της Νέας Υόρκης. Μέχρι το 2015 ο Τζώρτζης Κουτσολιούτσος (υιός του Δημήτρη Κουτσολιούτσου) βραβεύεται σε διάφορους διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας και αναδεικνύεται και επιχειρηματίας της χρονιάς από την Ernst & Young για τα επιχειρηματικά του επιτεύγματα.

Ταυτόχρονα, μαζί με την τεράστια ανάπτυξη της εταιρείας, παρατηρείται ιδιαίτερη ανησυχία από μετόχους και αναλυτές καθώς η εταιρεία δεν παρουσιάζει τα οικονομικά στοιχεία από πολλές θυγατρικές εταιρείες που διαθέτει και προβαίνει σε υψηλό δανεισμό. Έτσι, ο Όμιλος προχωρά σε συγχώνευση των εταιρειών, στη διαγραφή αποθεμάτων με αξία άνω των 200 εκατομμυρίων ευρώ και στη πώληση μιας εξ'ολοκλήρου εταιρείας του Ομίλου.

Το 2018, το fund Quintessential Capital Management (QCM) δημοσίευσε μια εκτενή έκθεση για την εταιρεία με πολύ σοβαρές και σημαντικές κατηγορίες δίνοντας έτσι το έναυσμα για τους ελέγχους που θα ακολουθούσαν. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Εισαγγελία καθώς και η ελεγκτική εταιρεία PwC προχώρησαν σε έρευνες διαπιστώνοντας πως όσα είχαν διατυπωθεί στην έκθεση ήταν αληθή. Η εταιρεία Folli Follie Group εξαπατούσε και χειραγωγούσε την αγορά, παρουσιάζοντας πλαστά και παραπλανητικά στοιχεία για τον τζίρο, τους πελάτες, τα υποκαταστήματα αλλά και τις πωλήσεις της στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Μετά από αυτά η τιμή της μετοχής κατέρρευσε και οι μέτοχοι δέχθηκαν ένα ισχυρό πλήγμα. Οι κύριες κατηγορίες και τα στοιχεία που οδήγησαν στην αποκάλυψη αυτού του σκανδάλου ήταν:

- Η υποτιμημένη αξία των αποθεμάτων, καθώς οι αρχές ανακάλυψαν πως η εταιρία είχε προχωρήσει σε μεγάλη υποτίμηση της αξίας των αποθεμάτων της με αποτέλεσμα να παρουσιάζει υπερβολική αύξηση στα οικονομικά της αποτελέσματα.
- Η ύπαρξη ελλείμματος κεφαλαίου, καθώς όπως διαπιστώθηκε η εταιρία δεν είχε επαρκή κεφάλαια έτσι ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει στις οικονομικές της υποχρεώσεις γι' αυτό μάλιστα και είχε αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει τα αποθέματα της ως εγγύηση για τα χρηματικά δάνεια που ζητούσε.
- Οι πλαστές και παραπλανητικές χρηματοοικονομικές αναφορές που παρουσίαζε η εταιρία. Οι έρευνες επιβεβαίωσαν πως η εταιρία παρουσίαζε ψευδείς στοιχεία στους επενδυτές και στους μετόχους καθώς και εικονικές διοικητικές πρακτικές.

Τέλος, ο ιδρυτής της εταιρείας Δημήτρης Κουτσογιούτσος, ο υιός του Τζώρτζης Κουτσογιούτσος και διάφορα άλλα πρόσωπα και στελέχη της εταιρείας κρίθηκαν υπόδικοι για απάτη, φοροδιαφυγή, δράση εγκληματικής ενέργειας και για διάφορα άλλα αδικήματα. Η δίκη βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

7.1 Συμπεράσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο θα κάνουμε μια ανασκόπηση για όσα είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, καθώς επίσης και σε ποια συμπεράσματα καταλήγουμε.

Παρατηρώντας λοιπόν, ενδελεχώς, όλα τα προηγούμενα εταιρικά σκάνδαλα που παρουσιάσαμε σε αυτή τη διπλωματική εργασία (Enron, Parmalat, Xerox, WorldCom, Folli Follie) και έλαβαν χώρα όπως είδαμε και στην Ευρώπη αλλά και στην Αμερική, διαπιστώνουμε πως τέτοιου είδους οικονομικές απάτες έχουν τεράστιες συνέπειες για όλους τους άμεσα ή έμμεσα συμμετέχοντες. Οι απώλειες που δημιουργούνται επηρεάζουν ένα τεράστιο μέρος της αγοράς συμπεριλαμβανομένων επενδυτές, εργαζομένους, πιστωτές, προμηθευτές, οικονομολόγους ακόμη και κρατικούς φορείς. Η αποκάλυψη οποιουδήποτε οικονομικού εγκλήματος δημιουργεί ολοένα και περισσότερο ένα μεγαλύτερο κλίμα αμφιβολιών και καχυποψίας των ενδιαφερομένων απέναντι στις λειτουργίες της εταιρικής διακυβέρνησης, στην σωστή και αμερόληπτη

στάση της διοίκησης και φυσικά στη σημασία και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου στην οικονομική μονάδα.

Εν συνεχεία, στα παραδείγματα των περιπτώσεων που είδαμε καθώς και των τεχνικών που αναλύσαμε, δώσαμε ιδιαίτερη βαρύτητα στις μορφές απάτης μέσω της τεχνικής παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων. Ο λόγος ήταν αφενός, διότι είναι ένα κομμάτι άκρως συνυφασμένο με την ελεγκτική επιστήμη και αφετέρου, γιατί είναι μια από τις πιο συνηθισμένες μορφές οικονομικής απάτης που συναντάμε στα περισσότερα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα παγκοσμίως. Για το λόγο αυτό, πολλοί ερευνητές ασχολήθηκαν με τις πρακτικές αυτές και προσπάθησαν να αντιληφθούν και να κατανοήσουν τον τρόπο αλλά και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια μιας απάτης καθώς επίσης και να ανακαλύψουν τρόπους και πιθανές αλλαγές που χρειάζονται στα συστήματα πληροφόρησης των ενδιαφερομένων έτσι ώστε να μπορεί να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία των κεφαλαιαγορών και κατ' επέκταση των εταιρειών.

Το γεγονός αυτό, βοήθησε σημαντικά στην εξέλιξη αλλά και την ενίσχυση του εσωτερικού ελέγχου στο περιβάλλον των σύγχρονων επιχειρήσεων μέσω της δημιουργίας ισχυρών συστημάτων και στρατηγικών. Αυτό, έδωσε στις οικονομικές μονάδες μια ισχυρή μορφή άμυνας απέναντι σε πιθανούς κινδύνους απάτης και πιθανόν ολικής καταστροφής. Είναι σημαντικό να τονίσουμε εδώ πως ο εσωτερικός έλεγχος αποτελείται από διάφορα τμήματα, τα οποία αλληλοσυμπληρώνονται και είναι αρμόδια για την πρόληψη πιθανής απάτης αλλά και για την ομαλή λειτουργία της εταιρείας. Το κάθε τμήμα οφείλει να θέσει σε εφαρμογή σωστές και επαρκείς μεθόδους που θα θωρακίσουν την εταιρεία από δυνητικούς δράστες και χειραγωγημένα στοιχεία. Σαφέστατα, πέρα από τα αποδεκτά πρότυπα που κάθε οργανισμός οφείλει να εφαρμόζει πιστά, ο εσωτερικός έλεγχος οφείλει, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε οντότητας, να προσαρμόζει και τα συστήματα ελέγχου του.

Εν κατακλείδι, κάθε οικονομικός οργανισμός είναι υπεύθυνος για την στελέχωση και την σημασία που θα προσδώσει στο τμήμα του εσωτερικού του ελέγχου. Οφείλει να αντιληφθεί έγκαιρα τους κινδύνους που ελλοχεύει η έλλειψη ελέγχου, πριν βρεθεί στη δυσμενή θέση μιας σημαντικής οικονομικής απάτης, διότι στις περισσότερες περιπτώσεις μια τέτοια κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη. Επιβάλλεται λοιπόν, να στελεχώσει το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου με άρτια καταρτισμένους ελεγκτές λογιστές που θα είναι σε θέση να εντοπίζουν άμεσα οποιαδήποτε ένδειξη οικονομικής απάτης προκύψει.

7.2 Προτάσεις-Περιορισμοί

Στην εργασία αυτή παρουσιάστηκαν, όσο ήταν δυνατόν λόγω της περιορισμένης έκτασής της, διάφορα είδη απάτης με επίκεντρο για περαιτέρω ανάλυση η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Όπως είναι γνωστό όμως, υπάρχουν διάφοροι τύποι απάτης που είναι σε θέση να προξενήσουν τεράστιες απώλειες στις σύγχρονες οικονομικές μονάδες, όπως τα εγκλήματα κυβερνοχώρου. Θα ήταν ένα εξαιρετικά

ενδιαφέρον κομμάτι για ανάλυση καθώς στις μέρες μας οι οντότητες στηρίζονται κατά βάση σε αυτοματοποιημένα συστήματα.

Επιπλέον, προσπαθήσαμε να αναλύσουμε διεξοδικά τους γενικά αποδεκτούς ορισμούς που έχουν δοθεί για την οικονομική απάτη καθώς και τις έννοιες της, σίγουρα όμως δεν ήταν εφικτό να αποτυπώσουμε και να συμπεριλάβουμε στην εργασία αυτή την πλήρη ανάλυση των Προτύπων Ελέγχου.

Ακόμη, σε αυτή τη διπλωματική εργασία δε κατέστη εφικτό να αναλύσουμε τους διάφορους τρόπους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την έρευνα και ανάλυση δεδομένων που απαιτούνται για τους μηχανισμούς ανίχνευσης απάτης. Είναι ένα εξαιρετικά ουσιώδες και ενδιαφέρον θέμα καθώς περιλαμβάνει την ανάλυση στατιστικών δεδομένων, τα νευρωτικά δίκτυα κλπ.

Επιπρόσθετα, ένα εξαιρετικό θέμα προς περαιτέρω ανάλυση θα ήταν οποιαδήποτε επαφή με εσωτερικούς ελεγκτές μεγάλων οντοτήτων, οι οποίοι μέσα από ερωτοαπαντήσεις θα μπορούσαν να μας μεταφέρουν σημαντικές πληροφορίες για την εργασία τους, την εμπειρία τους και τις καθημερινές απαιτήσεις της δουλειάς τους. Τα προσωπικά βιώματα των εσωτερικών ελεγκτών, που αποτελούν και μεγάλο κομμάτι της εργασίας μας, σίγουρα διαθέτουν μια άλλη βαρύτητα σε σχέση την βιβλιογραφία που έχουμε στη διάθεσή μας για μελέτη.

Τέλος, σχετικά με τις τεχνικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, που αναλύσαμε κάποιες από αυτές στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας μας, είναι ουσιαστικό να αναφέρουμε πως υπάρχουν πάρα πολλές ακόμη που χρήζουν ανάλυσης και παρουσίασης αλλά δεν ήταν δυνατό να αναφερθούν όλες. Κάποιες από αυτές είναι η διόγκωση και η συρρίκνωση του ενεργητικού και των εσόδων της εταιρείας, η αποκάλυψη διαφόρων στοιχείων του Παθητικού, τεχνικές αλλαγών σε λογαριασμούς απαιτήσεων, πελατών κλπ. Ένα μέρος των τεχνικών αυτών θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα ακόμη θέμα προβληματισμού και ανάλυσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Αληφαντής Γ., (2018), Ελεγκτική, Εκδόσεις Διπλογραφία.
- Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (2009), Εγκύκλιος 41/08.04.2009
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2017) Διεθνή Πρότυπα για την εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2017) Κώδικας Ηθικής.
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2017) Εσωτερικός Έλεγχος και ο Ρόλος του στη Διακυβέρνηση του Δημόσιου Τομέα.
- Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις BUSINESS PLUS.
- Κάντζος, Κ., Χονδράκη, Α., (2006), Ελεγκτική – Θεωρία και Πρακτική, Εκδόσεις Σταμούλη.
- Λουμιώτης, Β., (2013), Ελεγκτική 6^η έκδοση. Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ.
- Λουμιώτης, Β., (2015), Θέματα Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων. Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ.
- Νεγκάκης, Χ., Ταχυνάκης, Π., (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου-Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική.
- Νεγκάκης, Χ., Ταχυνάκης, Π., (2017), Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος: Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική.
- Νεγκάκης, Χ., Ταχυνάκης, Π., (2022), Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου Θεωρία-Εφαρμογές

Παπάς, Α., (2003), Εισαγωγή στην Ελεγκτική
Σιώτης, Θ., Ζωϊτσάς, Α., (2010), Σύγχρονη Ελεγκτική
Τσακλάγκανος, Α., (2011), Ελεγκτική

Ξενόγλωσση

ACFE (2002), Report to the Nation on Occupational Fraud and Abuse
ACFE (2012), Report to Nation Occupational Fraud
A. Tarantino, Governance, Risk and Compliance Handbook, Technology, Finance, Environmental and International Guidance and Best Practices, John Wiley & Sons, Inc., (2008)
Adkins T. (2016), Financial Statement Manipulation. An ever-present problem for investors, <http://www.investopedia.com>
Beasley M.S., Buckless F.A., Glower S.M, Prawitt D.F., (2015), Auditing cases. An interactive learning approach, 6th edition Pearson Education Inc
Oxford (2010), Dictionary of Accounting, 4th edition by Oxford University Press
Rosen Al and Mark (2013), Who's watching for accounting fraud? , <http://www.advisor.ca>
Salem Mohamed S.M. (2012), An Overview of Research on Auditor's Responsibility to Detect Fraud on Financial Statements., Accounting, Finance and Economics Department, University of Sharjah, United Arab Emirates, The Journal of Global Business Management Vol. 8, N.2
Short D.G., Libby R., Libby P.A., Gillian M.A., (2011), Financial Accounting Global Edition, McGraw-Hill Irwin.
Whittington OR, Pany K, (2016) Principles of auditing and other assurance services, 20th edition, McGraw-Hill International edition

Διαδίκτυο

- <https://www.wikipedia.org/>

- <https://www.elte.org.gr/>
- <https://www.pwc.com>
- <https://www.accaglobal.com>
- <https://www.acfe.com>
- <https://www.taxheaven.gr>
- <https://www.cylaw.org>
- <https://ec.europa.eu>
- <https://www.hiia.gr>
- <https://arxisfinancial.com>
- <https://xerox.com/>
- <https://www.tvxs.gr/>